

TÖÖLISKOJA TEATAJA

TÖÖLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HÄÄLEKANDJA

Oktoober 1939

Nr. 10

3. AASTAKAIK

10 aastat Soome kutseühingute keskliitu

Soome kutseühingute keskliit sai käesoleva aasta septembris 10 aastat vanaks. 1920. a. alates pääsid soome kutseühingutes mõjule voolud, mis olid võõrad sotsiaaldemokraatlikkudele ja vabakutseühingulistele põhimõtetele. Sotsiaaldemokraatlikult mõtlevad tööliised hakkasid end koondama ja moodustasid 1926. a. erilise ajutise toimkonna, kes olemasoleva kommunistlikult häälestatud keskliidu kõrval pidi sidet pidama vabakutseühingulise liikumise pooldajate kutseühingute vahel. 1926. a. kokkukutsutud nõupidamises otsustati, et Soome kutseühingud peavad vajalikuks liituda Rahvusvahelise kutseühingute liiduga ning alustada koostööd rahvusvahelise tööorganisatsiooniga.

Kuna olemasolevas kutseühingulises keskuses ei õnnestunud kõikidele pingutustele vaatamata normaalset olukorda jalule seada, otsustati ajutise toimkonna poolt katkestada suhted senise kutseühingute keskusega.

1929. a. peeti mittekommunistlikult mõtlevate tööliste organisatsioonide ja kutseühingute esindajate nõupidamine, kus otsustati asuda eeltöid tegema uue kutseühingulise keskuse loomiseks ja valiti sellekohased organid. Rida kutse-

ühingulisi liite otsustas ametiühingute keskusest välja astuda ja liituda uue loodava keskliiduga. Üksikute vastavate kutseühingute liitudest väljaastunud osakondade jaoks asutati üldine tööliste liit, millest hiljem kasvas välja terve rida iseseisvaid ja elujõulisi kutseühingulisi liite.

Väljaastunud liidud ja tööliit asutasid 1930. a. Helsingis uue kutseühingulise keskuse, pidades esimese Soome kutseühingute keskliidu asutava kongressi. Kongressil oli esitatud rahvusvaheline kutseühingute keskliit ja kõik Skandinaavia kutseühingute keskliidud — muude hulgas ka Eestimaa Töölisühingute Keskliit.

Kongress oli põhilise tähtsusega, määrares tuleviku tegevuse suuna, põhikirja ja lähemad korraldused. Samuti otsustati astuda rahvusvahelisse kutseühingute liitu ja pidada parimaid suhteid kõigi Põhjamaade vabakutseühingutega.

Sellest ajast on Soome kutseühingute keskliit arenenud loomulikku tõusu rada ja kaitsnud Soome töölistkonna majanduslikke ja sotsiaalpoliitilisi huvisid.

Soome keskliidu liikmete arv tõuseb praegu 73.000-le.

Töölisvanemate vallandamine Töölise töölepingu seaduse alusel

Reas käitistes on töölisvanemaid vallandatud, toetudes Töölise töölepingu sead. § 18-le. Nii vallandati a.-s. F. Krullis moodunud aastal streigi puhul terve töölisnõukogu Töölise töölepingu sead. § 18 p. 4 põhjal, mis ütleb, et tööandja võib lõpetada töölepingu, kui tööline keeldub täitmast töölepinguga enda peale võetud kohustusi.

Nimetatud töölepingute murdmise küsimus a/s. Krullis oli hiljuti arutusel Tallinna Ringkonnakohtus. Kohus tühistas nõudja töölepingu lõpetamise ühes kõigi seaduslike järelditega alljärgnevatel kaalutlusil, mis ühtlasi annavad vastuse küsimusele, mil määral võib olla Töölise töölepingu sead. § 18 töölisvanema vallandamisel kohaldatav.

Nõudja vallandamine streigi puhul töötamisest keeldumisel Töölise töölepingu sead. § 18 p. 4 põhjal oleks mõeldav ja õige olnud lihttöölise suhtes, kuid seda ei olnud käesolevas asjas nõudja, kes oli käitise töölisnõukogu liige. Sellega nõudja kui kostja käitise töölise ja ühtlasi käitise töölisnõukogu liikme enne ta volituste lõppu teenistusest vallandamine võis toimuda ainult T.K.T.A.S. § 39 korras, mis määrab kindlaks, millistel põhjustel töölisnõukogu liige oma volitused kaotab.

Käesolevas asjas nõudja volituste kaotamise põhjuseks võiks olla selle sead. § 39 ettenähtud põhjustest ainult üks — kui käitise valdaja murrab töölisnõukogu liikme teenistuslepingu Tööstusliku tööstuse töö sead. § 62 p. 1, 3—5 ettenähtud põhjustel.

Tööst. töö sead. § 62 on oma maksvuse Töölise töölepingu seaduse § 51 põhjal kaotanud, kuid T.T.S. § 62 kaotamisega seaduseandja ei ole T.K.T.A.S. § 39 p. 3 vastavalt muutnud ega ole seda normi ka tühistanud. Seepärast tekkis selles seaduses töölisnõukogu liikme teenistusest vallandamise küsimuses teatud lünk, mis peab olema täidetud Töölise töölepingu seadusega (mis T.K.T.A.S. § 39 vihatud T.T.S. § 62 maksvuse ära kaotas), — kuid ainult niipalju, kuipalju see käsitab samu põhjusi, mis ka T.T.S. § 62 p. 1, 3—5 on tähendatud. Ja kuna Töölise töölepingu sead. § 18 sisaldab rohkem töölise vallandamise põhjusi kui T.T.S. § 62 p. 1—3 on ette nähtud, siis juba pealiskaudnegi selle

paragraafi vaatlemine tõendab, et mitte kõik need põhjused ei saa olla mõõduandvad ka töölisnõukogu liikme vallandamisel T.K.T.A.S. § 39 p. 3 alusel. Seepärast on nõudja volinikul täieline õigus, kui ta ütleb, et käesolevas asjas tuleb kehtivaks tunnistada mitte kõik Töölise töölepingu sead. § 18 tähendatud põhjused, vaid ainult T.K.T.A.S. § 39 p. 3 kohaselt — faktid, mis olid loetletud Tööstusl. töö sead. § 62 p. 1, 3—5. Need faktid on järgmised: p. 1 töölise mitteilmumine tööle üle 3 päeva ühtejärge või kokku üle 6 päeva kuus; p. 3 töölise celuurimine või kohtu alla langemine raske karistuse või kuriteo pärast (RT 85/39); 4) töölise toores või halb käitumine, kui see ettevõtte varanduslikele huvidele on kahjulik või ettevõtte personalile kardetav, ja p. 5 töölise nakkav haigus. Sellele vastavalt leidub Töölise töölepingu seaduse § 18 järgmised faktid: 1) töölise töölt puudumine 3 päeva järjest või 6 päeva kuu jooksul (p. 3), 2) töölise celuurimine või kohtu alla langemine raske kuriteo või karistuse pärast (p. 5), 3) töölise halb käitumine tööandja, ta leibkonna liikmete või tööandja poolt määratud tööjuhatajate vastu (p. 1) ja töölise haigus, mis võib saada hädaohhtlikuks tööandjale, ta leibkonna liikmetele, teistele töölisele või käitise saaduste tarvitajatele (p. 6). Need on faktid, millele identsuse kohta T.T.S. § 62 p. 1, 3—5 ette nähtud faktidega pole põhjust kahelda.

Mis puutub Töölise töölepingu sead. § 18 p. 2 (korralduste mittetäitmine töölise poolt), p. 4 (töölise keeldumine töökohustuste täitmisest) ja p. 7 (tööstus- ja äri-saladuste avaldamine töölise poolt), siis need punktid on vormilt täiesti uued, mida T.T.S. § 62 p. 1, 3—5 ei ole ette nähtud ja mis oma sisult tohiksivad T.T.S. § 62 p. 1, 3—5 ette nähtud faktidena esineda ainult niivõrd, kui võrd need vastavad T.T.S. § 62 p. 4 ette nähtud töölise halvale käitumisele, kui see ettevõtte varanduslikele huvidele kahjulikuks või mõnele isikule ettevõtte juhatusest või töö ülevaatajatele kardetavaks osutub.

Töövõtjate kutseühingute kohaliku liidu põhikiri

Otsusega 6. oktoobrist 1939. a. sotsiaalminister kinnitas maakondliku, ülelinnalise või ühe maakonna ja linna ühise töövõtjate kutseühingute liidu normaalpõhikirja (RT 1939, 90, 687). Nimetatud normaalpõhikiri sarnleb töövõtjate kutseühingute üleriigilise liidu normaalpõhikirjaga järgnevatel erinevustega.

Kohaliku liidu eesmärgiks on liitunud kutseühingute majapidamisega ja liitunud kutseühingute liikmete hariduse edendamisega seoses olevate ühiste küsimuste korraldamine. Liidu tegevusabinõud on loetletud tühjendavalt ja nendeks on: 1) muretseda kutseühingutele vajalikke ruume, 2) avada raamatukogu-

sid ning lugemislaudu ja 3) korraldada kutseühingute tegevusalasse puutuvaid loenguid. Muusisulisilisi loenguid ja muid tegevusalasid põhikiri ei näe ette.

Liidu liikmeiks võivad astuda töövõtjate kohalikud kutseühingud. Üleriigiliste kutseühingute kohalikud osakonnad ei saa astuda liidu liikmeiks.

Liidu organite seas ei ole ette nähtud sekretariaati, küll aga võib liidu ülesannete teostamiseks liidu juhatas ja nõukogu määrata toimkondi ja liidu eesmärkide taotlemiseks võtta liidu teenistusse palgalisi.

Tööliskoja Teataja

OKTOOBER 1939

Nr. 10

III. aastakäik

Tellimishind: aastas . . Kr. 1.50 1/2 aastas . „ —.75 1/4 „ . „ —.40 Üksiknumber 15 s.	Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lhk. suuruses. Tegev toimetaja koja peasekretär Lui Metslang. Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13, telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti, välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.	Kuulutuste hind: lehek. . Kr. 30.— 1/2 lehek. „ 15.— 1/4 „ . „ 8.— 1/8 „ . „ 5.—
---	---	---

Töölisklass ja õiguslik kord

L. Johanson

Omas teadaandes ütleb Vabariigi Valitsus, et kuigi mõni ringkond on jäänud valitsusest eemale, siiski sellele vaatamata püütakse sisult teostada ja jätkata kogu rahva ühendamise suunda.

„Mida enam pingeid väljaspool, seda rohkem peavad olema ühendatud ja koondatud kõik rahvast ja riiki hoidvad seesmised jõud. Rahvuslik ühtehoiutunne peab läbistama kõiki meie kodanikke. Vabariigi Valitsus püüab omalt poolt soodustada selle ühtehoiutunde süvendamist, pehmemada vastolusid ning luua leplikku koostöötahtet kõigi riiklikult hingestatud kodanikkude ja nende gruppide vahel.“

Teatavasti on valitsusest eemale jäänud rohkearvuline töölisklass, kuna eelmist valitsust täiendati peale sõjaväelase veel kahe uue ministriga, kellest üks tuli ülikooli rektori kohalt, teine aga oli ligidal äri- ja pangandusringkondadele, mitte aga töölisklassile.

Ka rahva ühtekuuluvuse ja koostöö seisukohalt oluks paratamatu Vabariigi Valitsuse täiendamine isikutega, kes otseselt Eesti töölisklassi esindavad.

Teadaandes tunnistatakse, et:

„Iseteadev, kainelt arvestav, ühiselt tundev ja ühiselt teotsev ning ennast suveräänse rahvana hindav kodanikond on see alus, kellele toetub ja kellelega koos tahab teostada Vabariigi Valitsus, ühtlustades ja korraldades ühiseid jõupingutusi.“

Eesti ühiskondlik-majanduslikus korras lubab Vabariigi Valitsus säilitada

kõike seda, mis on Eesti rahva õigustunde ja elukogemuste väärtuslik vara. Samal ajal ta peab vajalikuks seda korda täiendada ja parandada nõnda, et kõik kihid ja kutsed, nagu väärtuslikud osad ühes ja samas kohas oleksid õiglaselt ja võimalikult võrdselt kindlustatud.

Vabariigi Valitsus rõhutab veel eraldi:

Enam kui kunagi varem on tarvilik kõikide isamaaliselt hingestatud kodanikkude ühtekuuluvus ja ühistöö.

„Rahvast ei saa jätta kõrvalt pealtvaatajaks, vaid rahva isetegevusele tuleb aidata kaasa, sest praegusel ajal ka ühiskonnal on täita suured ülesanded.“

„Kindel õiguslik kord peab kõigisse sisendama kindlusetunde ning rahuliku töömeeleolu.“

Nii valitsuse teadaanne.

Töölisklass on majanduslikult vaeseim ja sotsiaalselt kõige raskemas olukorras. Sellepärast on ka arusaadav, et töölisklass hindab eriti isetegevust ja ühistööd. Ta loodab vaid enese ühisjõule, tema elus on otse määrajaks see, kas rahva see osa, kuhu tööline kuulub, jääb ja jäetakse „kõrvalt pealtvaatajaks“ või tunnustatakse tema õigusi isetegevusele, oma heaolu eest võitlemisele. Töölisklass teab, et ühiskonnal on mitte ainult praegusel ajal, vaid alati täita suured ülesanded. Töölisklass vajab õiguslikku korda ja sellega kaasas käivaid rahva vabadusi ja kodaniku õigusi.

Need rahva vabadused ja põhiõigused on leidnud käsitamist riikide põhiseadustes, konstitutsioonides, ka Eesti kehtivas põhiseaduses. Neist on tähtsamad: üheõiguslus seaduse ees; isiku puutumatus; kodupuutumatus; liikumise ja elukoha muutmise vabadus; südametunnistuse ja usuvabadus; sõnas, trükis, kirjas, pildis ja kujutises mõtete avaldamise vabadus; posti, telegraafi, telefoni või mõnel muul üldtarvilikul teel edasiantavate sõnumite ja kirjade saladuse kindlustamine jne.

Kõige tähtsamaks on töölisklassile ühinemise vabadus, koalitsiooni õigus, mille alla kuulub koosolekute pidamise ning seltside ja ühingute, organisatsioonide asutamise ja neis tegutsemise vabadus.

Üheks töölisklassi põhiõiguseks, mida ei saa lahutada koalitsiooniõigusest, on — streigivabadus.

Kõiki neid õigusi ja vabadusi on töölisklassile kui rahva suurele osale tarvis just selleks, et rahva õiguslik, majanduslik, sotsiaalne ja kultuuriline tase tõuseks, elutingimused muutuksid tervemaks või — nagu üteldakse — inimväärsteks.

Töölisklassil tuleb rahva elu kaitsta — kapitali vastu.

Üks majandusteadlane ütleb:

„Kapital põgeneb sealt, kus on mäsud ja võitlus. Kapital on loomult arg. Kapital kardab kasu vähenemist. Mida enam kapitali puhaskasu tõuseb, seda julgemaks ta muutub. Kui kapitalile on kindlustatud 10%, siis võib teda rakendada kuhu tahes; 20% juures ta muutub elavamaks; 50%-iga muutub ta teguvõimsaks; 100%-lise puhtakasu juures on kapital valmis jalgade alla sõtkuma kõiki inimlikke seadusi; 300%-lise puhtakasu juures ei ole ühtki kuritööd, millest ta hoiduks, veel enam — siis kapital riskeerib ka sellega, et ta omanik võib võllasilmusesse sattuda.“

Et niisugune kapitali iseloom ja omadus on hädaohtlik ühiskonnale, peaks küll selge olema. Et töölisklass on õigustatud ennast kaitsma kapitali ülevõimu vastu, peaks tunnustamist leidma kõigi poolt, kes on üldhuvide valvel.

Kahjuks on töölisklassil alati tulnud kõigil mail pidada väga rasket ja visa võitlust oma õiguste ja vabaduse eest, mida ikka jälle ei ole tahetud tunnustada. Töölisliikumise ajalugu on võitluse ajalugu.

Ex-Venes kubernerid ja linnapealikud võisid raske kaitseseisukorra eeskirjade alusel vangistada, maalt välja saata ja kinni hoida kodanikke ka ilma kohtuotsuseta. See ei olnud õiguslik kord. Seda korda õigustas minister Stolpin väga iseloomulikult duumas: kohus võib karistada kurjategijat vaid siis, kui ta vastu on süüdistusi; kui aga kurjategija on nii kaval, et ta osavalt peidab otsad vette, siis ei saa teda süüdistada, vaat' siis peab teda karistama mitte kohus, vaid kuberner või minister.

Säärane mõtlemisviis võib aset leida vaid omavoli päevil, kus võim tegutseb hoolimata seadustest ja kodaniku põhiõigustest. Siis võib võimukandja ütelda: „Sinu vastu, kullake, ei ole süüdistusi, kuid minule näib, et sa oled kurjategija, ja seepärast — türmi...“

Õiguslikus korras ei või Eesti põhiseaduse järgi kedagi karistada tema teo pärast, kui see tegu ei ole karistatavaks tunnistatud seaduses, mis jõustus enne selle teo toimepanemist.

See peab olema kohaldatav nii vangistuste kui ka väljasaatmiste suhtes.

Töölistel on tarvis ühiselt oma elu ja töötingimusi arutada, et nende parandamiseks ühiselt tegutseda. Selleks on vaja kokku tulla — koosolekule. Koosolekul tööline õpib hindama teiste mõtteid ja ka ise neid avaldama, koosolekul õpib ta ka kasutama oma kodaniku õigusi. Koosolekul kuulevad töölised üksteist ja ühtlustavad oma samme.

Kuni 1905. aastani olid Venemaal koosolekud keelatud. Siis töötas tsaar oma manifestis ka koosolekute vabadust, kuid ei pidanud oma lubadust. Manifestist ei möödunud kuut kuudki, kui juba anti politseiülematele õigus koosolekute keelamiseks. Seda ka tehti.

Eesti põhiseaduse järgi kodanikul on õigus seaduses ettenähtud aluseil ja korras pidada koosolekuid avaliku rahu ja julgeoleku nõudeid rikkumata. See on:

vaid kahel juhul võidakse koosolekuid keelata, nimelt siis, kui avaliku rahu nõudeid või julgeoleku nõudeid rikutakse.

Eesti tööliste koosolekutel ei rikuta ei avaliku rahu ega julgeoleku nõudeid. Eesti tööline on nii kultuurne, et ta mõistab väga hästi korda pidada. Selle poolest ei tohiks tööliste koosolekutel takistusi olla.

Eesti tööliste koalitsiooniõiguse ja ühinemise vabaduse elluviimiseks on kehtiv 19. aprilli 1938. a. töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seadus, mis näeb Eesti töölistele palju kitsamat ühinemisevabadust ja palju piiratumat koalitsiooniõigust kui teistes kultuurriikides, näiteks Soomes, Rootsis, Norras, Daanis ja mujal.

Ka selleski seaduses on ette nähtud töövõtjate (tööliste) kutseühingud ja liidud, mille eesmärgiks on oma liikmeskonna majandusliku ja õigusliku olukorra parandamine ja kaitsmine ning ühiselulise solidariteedi ja sotsiaalse ühistöö arendamine jne.

Kahjuks on seegi seadus veel ellu viimata: kutseühingute keskliit on veel valimata, töölisühingute asju ajavad nende eneste keskelt valitud ja usaldatud isikute asemel — nimetatud isikud. Alles äsja nimetati sisekaitse ülema poolt ka tekstiiltööliste ühingule uus juhatus, senist tagandades.

„Meie elame praegu maailma ajaloo harukordsel ajal“, nende sõnadega algab Vabariigi Valitsuse teadaanne.

See aeg on ka Eestile harukordne ja esitab ka siin sisepoliitilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi nõudeid.

Esimene nõue on:

Eesti elu peab omandama võimalikult normaalse ilme, see on — kodanike elust tulevad kõrvaldada võimalikult kõik nähted, mis neid häirivad. Siin on esikohal: rahva vabadused ja kodaniku õigused, mille piiramiseks ja kitsendamiseks ei ole põhjusi. Töölised ei kuulu nende hulka, kes tahavad Eestist lahkuda, nagu raadio ja ajalehtede kaudu tehti see teatavaks mõningate Eesti suurkapitalistide kohta, kellest nii mõnigi on Eesti seltskonnas ja majandusringkondades väga juhtival ja kaalukal kohal, kus ta oma autoriteeti kasutades

on alatasa pidurdanud sotsiaalseaduseandlust ja põhjendanud takistusi Eesti töölisliikumisele, tehes kõik, mis võimalik, et Eesti tööliste elatistase ei tõuseks. Ühest niisugusest mõjuvõimsast suurkapitalisti perekonnast olevat lahkunud isegi suur osa perekonnaliikmeid ühes toakoortega.

Eesti tööline töötab edasi omal töökohal niikaua kui temal tööd on ja ta töötada suudab. Seda tööd tuleb temale kindlustada ja selle töö eest maksa ka väärilist tasu, mis võimaldab töölisperekonnale elu ülalpidamist.

Eesti tööline peab saama endale ühinemise vabaduse ja koalitsiooni õiguse, milleta ta ei ole hinnatud üheväärsena teistesse kihtidesse kuuluvatega, vaid alavääristatud.

Normaalne seisukord tuleb kehtima panna tööliste kutseühingutes, et need võiksid koondada enese ümber võimalikult kõiki töölisi, ilma et siin ühistöö oleks pidurdatud tõketega.

Tööliste kutseühingute nimetatud tegelased ja „juhid“ ei võida kunagi tööliste usaldust.

Peale kutseühingutes õigusliku korra jaluleseadmise tuleb ka kindlustada töölisvanematele nende õigused oma ülesannete täitmisel.

Normaalne seisukord nõuab ka, et kõik teised töökaitses ja tervishoiu eeskirjad ellu viidaks ja kehtivaid seadusi täidetak. Vastasel korral kaob tööliselgi lugupidamine seaduse ja seaduseandjate vastu, järelevalveasutustest kõnelemata.

Sotsiaalpoliitiline programm, mis juuba nii paljude kongresside ja konverentside poolt korduvalt on läbi kaalutud, ei sisalda mingit maksimumi ega liialdatud nõudmisi, vaid on koostatud elulähedaselt, sinna võttes kõike seda, mille teostamine on tingimata tarvilik ja võimalik.

Kokkuvõetult: Praegune harukordne aeg nõuab kategooriliselt, et rahva vabadus ja kodaniku õigused leiaksid täielikult ellurakendamist. Eriti tuleb võimaldada töölisklassile isetegevust ja omaalgatust oma majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise elutaseme tõstmiseks. Seejuures on riigivõimu ülesandeks — majanduselu juhtimine suunas,

et töömaht ei väheneks, elumaksumus kunstlikult ei tõuseks ja rahva ostujõud ei langeks, vaid et seda ostujõudu tõstetaks tööliste isetegevusega, riigivõimu vahenditega ja riikliku majandus- ja sotsiaalpoliitikaga.

Väga tähtis on just kodanikutunne, mille tõusuks on tarvilikud õiguslik kord, sisemine ja väline rahu ning majanduslik ja sotsiaalne heaolu, mille kaasas käib ka kultuuriline tõus.

Ka tõkkes, mis seni on tehtud rahvaharidusele, tulevad kõrvaldada. See on: tuleb uuesti kehtima panna 6-aastane koolikohustus ja ühtluskooli põhimõte, tuleb kõrvaldada takistused, mis praegu ees on noorsoo pääsmisel keskkooli, gümnaasiumi ja ülikooli. Tuleb ka õppemaksu vähendada.

Töölisklass uutes olukordades

1.

Elame murrangulisel ajal. Suured ajaloolised jõud on liikvel, asetades rahvaid ja riike üleöö uute olukordade ette. Ärevad sündmused mõjutavad mitmest küljest ka Eesti töölistkonna elu. Uue hooga kasvab elukallidus ja samal ajal paljudes käitistes lühendatakse töönädalat ja siin-seal vallandatakse töölisi. Seega kahelt poolt korraga kistakse tööliste olukord allapoole: hindade ja üüride tõusu kaudu ühelt poolt ja teenistuse ja töövõimaluste vähenemise kaudu teiselt poolt. Sellele lisaks tõstetakse mitmes käitises endiselt tööliste tööpinget. Teiselt poolt jälle näeme, et töölistkonnast ja tema muredest tehakse rohkesti juttu; uue hooga korraldatakse vanu lubadusi. Eriti lubatakse hoolitseda nende töövõimaluste eest, lubatakse võidelda hindade põhjendamatu tõusu vastu. Lahkeid sõnu on kuulda rohkem kui kunagi varem, ja praeguses olukorras võib arvata, et sõnadele järgnevad ka mõned teod. Tööline on nagu sünnipäevalapse osas, kellele avaldatakse armastust ja kellele tuuakse ka mõned kingid. Sellejuures aga arvatakse, et tööline on tõesti nagu laps, keda tuleb hooldada, temale omamoodi „kaasa ai-

Praegune tõsine olustik kohustab arvestama kõigega ja käsutama kõike, mis selleks vajalik, et rahva elu muutuks normaalseks, terveks ja et rahva elu võiks areneda õiguslikus korras ja vabaduses, mis on kõige suuremaks iseloomise tagatiseks.

„Rahvast ei saa jätta kõrvalt pealtvaatajaks, vaid rahva isetegevusele tuleb aidata kaasa“, selle tõe ellurakendamist ootab Eesti töölistklass ka enese suhtes, olles veendunud, et vaid „kindel õiguslik kord peab kõigisse sisendama kindlusetunde ning rahuliku töömeeleolu“. Vaid õiguslikus korras ja vabaduses kasvab ja areneb iseteadev, kainelt arvestav, ühiselt tundev ja ühiselt tegutsev ning ennast suveräänse rahvana hindav kodanikkond.

data“ ja valida temale kingitusi „täiskasvanute“ maitse järgi. Nii kestavad ka praegu takistused kutseühingulise tegevuse alal; administratiivvõimud segavad end vahele tööliste asjadesse ning endiselt ei suudeta mõista, et töölistel tahavad olla oma organisatsioonides ise peremeesteks. Tööliste esindajad ütlesid seda Riigivolikogu kõnetoolilt; nende poolt anti selge hoiatus, et välised muutused ega väikesed lappimised ei saa rahuldada töölisi, vaid töölistel nõuavad lugupidamist oma õigustest ning vähemalt sama vabadust oma organisatsioonidele, nagu on seda tööandjatel. Kuid neid sõnu ei võetud kuulda ja iga päev toob tõendusi, et elu läheb endist rada. Veelgi enam: vaatamata antud lubadustele antakse töölistele mõista, et olukord on allapoole nihkumas ning et olukorra raskustest peavad kõik rahvakihid kandma oma osa.

Kuid töölistel on selgesti meeles, et kui majanduses oli tõus, siis ei lastud neil saada oma osa konjunktuuri kasudest. Miks peab siis tööliste kohuseks olema raskemate aegade koorma kandmine? Raskel ajal elatakse vana rasva arvel, — töölistel seda rasva ei ole.

Kuid rahvamajandusel peab ju seda

rasva olema! Aastate jooksul räägiti töölistele reservidest, mida tulevat koguda rasketeks aegadeks. Seda seletati nii riigivõimu kui tööandjate poolt. Sellega põhjendati tööliste palganõudmist tagasilükkamist, seega sunniti töölisi loobuma oma olukorra parandamisest. Nüüd on rasked ajad saabunud — ja töölistel on täieline õigus nõuda, et rahvamajanduses kogunenud reservid oleksid rakendatud tööliste olukorra kergendamiseks. On ju Eesti tööliste elutase nii madal, et sellest pole võimalik veel allapoole minna.

Need reservid ei saa olla väikesed. On ju teada, et Eesti tööliste palk ei vasta tema tööviljakusele. On ju teada, et võrdse tööga saavutab Rootsi või Inglise tööline palju enam hüvesid, palju lahedamaid elatisolusid. Töövilja jaotus tööliste ja tööandja vahel oli Eestis alati — ja on ka praegu — ebaõiglasem ja tööliste kahjulikum kui kuskil mujal. Ja seda asjaolu ei tohi kunagi unustada, veel vähem praeguses olukorras. Sest ka praegu saab tööandjale osaks kaugelt suurem osa tööliste tööviljast kui see tingimata vajalik on kapitalistliku ettevõtte töötamiseks. Tööandja võib leppida palju väiksemaga, ilma et tal oleks põhjust kurta oma saatuse üle. Seepärast ei tohi ka praeguses olukorras, ja eriti just praeguses olukorras, katkeda tööliste palgavõitlus. Tööliskond ei taha enam kannatada vaesust ja puudust samal ajal, kui suurem osa tema tööviljast kuhjub väheste kätte ja kaob lõpupeude lõpuks Eesti rahvamajandusest hoopis ära.

On ju teada, et just praegu, kus peaks võtma kokku kõik jõud ja kõik võimalused suurenevate raskuste võitmiseks, ähvardab Eesti rahvamajandust suurim aadrilaskmine: sakslased tahavad Eestist lahkudes kaasa võtta eestlaste töövaeva arvel kogutud varandused. Kui seda lastakse sündida, muutub meie niigi vaene rahvamajandus veelgi vaesemaks. Kui seni kadusid salaja ja poolsalaja kulud — nüüd kipub ära minema suur osa majanduse tegevuskapitalist. Ja kuigi

vabrikud ja kinnisvarad jäävad siia, nende lunastamiseks tahetakse kasutada Eesti sissevedu Saksamaale. Seega loodetakse, et Eesti rahvas orjab oma vanu isandaid ka siis, kui need on maalt juba lahkunud.

Need kavatsused on muidugi vastolus mitte ainult töölistele, vaid ka kogu Eesti rahva tahtega. Kuid selle hädaohu vältimiseks on vaja, et rahvas paneks oma tahte maksma.

Eriti peab olema valvel töölistele, sest mängus on praeguses murrangus eeskätt tema töövili, tema töövõimused, tema elutingimused. Ja kuigi tal on praegu põhjust julgelt vaadata tulevikku, siis tema igapäevased kogemused näitavad, et paremat olukorda tuleb ikkagi kätte võita, et see iseenesest temale rüppe ei lange. Kes aga loodab, et olud annavad ise lahenduse tema muredele, see unustab, et lugu peetakse vaid sellest, kes ise on oma asja eest väljas ning et teiste jaoks kastanite tulest väljatoomine ei ole praegu moes.

2.

Tõepoolest, — kas Eesti töölistele on tõesti nii nõrk ja vilets, et ta võib ainult vaikselt pealt vaadata, kuidas üle tema pea käivad sündmuste lained.

Vastus on selge. 20 aasta jooksul on aetud tööliste omavahel tülli nende jõu nõrgendamiseks ja seda mängu jätkatakse ka praegu. Sel mängul peab nüüd tulema lõpp. Tööliskonna võitluse ühtlus, mis oli saavutatud 1935. aastast, peab ennast täielikult maksma panema. Tööliskond ei taha, et tema tähelepanu oleks juhitud peaaegadest kõrvale ning et tema jõud kuluku omavahelisteks võistlusteks. Tööliskoja valimiste tulemused kujunesid usaldusavalduseks koja senisele tegevusele. Nüüd tuleb tööd jätkata uue pingega ja uue jõuga uutest olukordades. Sellest tööst ja võitlusest võtku osa kogu kutseühingute ja töölistevanemate pere ja seda tööd ärgu enam segagu mineviku arvete õiendamised.

Riigikohus ja Töötüide Lahendamise Komisjoni otsuste täitmine

J. R.

Jälgides teiste maade kohtute tegelust ilmneb, et kohtud on võrdlemisi konservatiivsed selles mõttes, et seisukohad, milledele ühe või teise normi tõlgitsemisel asutakse, püsivad ja et neist kinni peetakse. Seepärast kohus püüab oma otsustes tihti peale olla ettevaatlik ja kindlalt väita ainult seda, milles ei saa olla kahtlust ja mis järeldub põhjalikest uurimisest. Tuletatagu meele, millise kangekaelsusega püsis Ameerika Ühendriikide kõrgem kohus tööõiguslikes küsimusis oma seisukohtadel aastakümnete jooksul, olles häirimata kogu sellest pahameelest, mis kogu riigis tema vastu tõusis, ja sellest, milliseid abinõusid president Roosevelt tarvitusel võttis, et iganenud kohtupraktisist kooskõlastada muutunud eluvajadustega ja isegi muutunud seadusandlusega. Kohtu konservatiivsusel on oma väärtus ja oma põhjendus: õiguslik stabiilsus, õiguslik kindlus. Kodanikel ja ametiasutustel peab olema kindlus selle kohta, et kui kõrgem kohus oma otsuse vaieldavas küsimuses on langetanud, siis seda ka edaspidi võib respekterida ja käitumist selle järgi juhendada. Ei tohi tekkida kahtlustki selle kohta, et kohtu otsus on kohtu koosseisust või muist juhulikest asjaoludest. Kohtu enda autoriteet ja õiglustunne, et kõiki samas olustikus olijaid koheldakse võrdelt, nõuab, et kohus ei asuks kergekäeliselt seisukohale, mida hiljem, ja korduvalt, tuleb muuta.

Kõik eespool ülestõstetud küsimused kergivad kahjuks päevakorraks, kui jälgida meie Riigikohtu Administratiivosakonna tegelust, eriti tööõiguse valdkonnas. Rääkimata sellest, et omaksvõetud seisukohti korduvalt muudetakse, ei saa mööduda ka asjaolust, et näib, et neid seisukohti muudetakse osaliselt samas konkreetses asjas. 1938. a. (t. 346 — 1, 4/29. XI 1938) Riigikohtu Administratiivosakond Lutheri töölisnõukogu volituste puhul asus seisukohale, et töölisnõukogu liikmeks olemist tuleb arvata tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse § 23 ettenähtud tähtajast arvates. Sellest tähtajast arvates volitused kestavad järelikult üks aasta. Hiljuti Riigikohtu Administratiivosakond sama Lutheri järgneva töölisnõukogu volituste suhtes aga ilmselt pidi asuma teisele seisukohale. Kuigi motiivid veel ei ole valminud, on see ilme, sest teist järeldus on raske viimastest otsusest teha. Järelikult eelneva töölisnõukogu volituste tähtaeg, mis 1938. a. otsuses oli määratletud, näib, et muutus tegelikult hilisema otsusega ja eeldati selle töölisnõukogu toimingu ajal, mil sama töölisnõukogu 1938. a. otsuse kohaselt enam üldse ei oleks võinud tegelda. Teiste sõnadega, kui ametisikohad oleksid toimunud kõnesoleva 1938. a. otsuse kohaselt, nagu nõuab administratiivne kohtukord § 42, siis oleks nende tegevus osutunud mitteõigusepäraseks, eeldusel, kui Riigikohus on revideerinud oma praksist.

Ligemat käsitlemist vajab Riigikohtu Administratiivosakonna tegelus seoses Töötüide Lahendamise Komisjoni otsuste täitmisega.

Töötüide Lahendamise Komisjoni otsused, nagu seda näitab tegelik elu, tekitavad ellurakendamisel mitmesuguseid arusaamisi ja erinevaid tõl-

gitsemisi. On selge, et nende arusaamatuste lahendamiseks mingisugune tee peab leitama. Arusaamatuste lahendamiseks varem Töötüide Lahendamise Komisjon asus ise oma otsuseid seletama. Toimetuses 227¹ — 1937 (11. VI 1937) A-S. Franz Krulli kaebuse puhul Riigikohtu Administratiivosakond tunnistas sellase talitusviisi seadusepäraseks, seletades, et kuigi töötüide lahendamise seadus ega administratiivmenetluse seadus ei näe ette otsuste tõlgitsemist otsuse teinud asutuse poolt, ei või see asjaolu olla põhjuseks, et asutus, kes otsuse on teinud, ei ole õigustatud andma seletusi oma otsuse kohta, kui selle otsuse täitmisel küsimused üles kerkivad, kuidas seda otsust tuleb mõista ja temast aru saada. Tsiviilkohtu otsuseid on lubatud tõlgitseda kohtu määrusega, ehk küll tsiv. kp. sead. paragraafid niisugust tõlgitsemist ette ei näe, aga end. Vene senat oma otsustega on niisuguse tõlgitsemise tunnistanud tarviliseks ja lubatavaks. Muul viisil ei ole seadusejõus oleva otsuse täitmisel üleskerkivad küsimused otsuse õige mõtte kohta lahendatavad. Tööinspektsiooni ametnike ülesandeks on töötüide lahendamise seaduse § 23 põhjal (RT 21 — 1937. a., art. 174) valvata, et saavutatud kokkulepet või Töötüide Lahendamise Komisjoni otsuseid täidetakse, ja seega oli käesoleval korral tööinspektoril õigus otsuse tõlgitsemise küsimus üles tõsta, ja kuna Töökaitses ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna direktor ei olnud õigustatud otsust tõlgitsema, on täiesti õieti pöördud otsuse teinud asutuse poole. Sellega ei ole seadust rikutud.

5. novembril 1937. a. (t. 326-I — 1937) Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri o-ü. töölisnõukogu kaebuse puhul Riigikohus revideeris oma eelmist seisukohta ja vastupidi sellele seletas: „Töötüide lahendamise seaduse § 23 järgi jätä tööinspektsiooni ametnike ülesandeks järele valvata, et komisjoni otsus täidetakse. Töötüide lahendamise seaduse konstruktsiooni kohaselt ei kuulu järelevalve Töötüide Lahendamise Komisjoni otsuste täitmise üle komisjonile endale ja komisjon ise ei lahenda mingisuguseid vaidlusi, mis tekivad tema otsuste täitmise puhul. Töötüide Lahendamise Komisjoni ülesandeks lõpevad iga konkreetse tüli puhul otsuse tegemisega selle tüli asjas. Edaspidised vaidlused komisjoni otsuste täitmise üle lahendatakse tööinspektsiooni ametnike poolt ja korras, mis on ette nähtud vaidluste kohta tööinspektsiooni ametnike tegevuse ja korralduste vastu.“

1939. a. Riigikohtu Administratiivosakond võttis oma eelmise otsuse uuesti osalisele revideerimisele.

28. veebruaril 1939. a. (t. 105-I — 1939) A-S. „Šokolaadi- ja Kompvekitööstus Kave“ kaebuse puhul, mis alguse on saanud Töökaitses ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna direktori otsusest ajatööliliste pühade eelpäevil töötatud 4 töötunnist eest 8 tunni tasu maksmiseks Töötüide Lahendamise Komisjoni sõlmitud kokkuleppe kohaselt, Riigikohtu Administratiivosakond seletas, et antud juhul on „tööandja ja tööliliste vahel tekkinud vaidlus selle kohta, kas Töötüide Lahendamise

Komisjonis saavutatud kokkulepe töölistele antud soodustuste kohta haarab ka eespooltähendatud soodustuse või mitte, ja järelikult on käesoleval korral vaidluse all küsimus, kuidas tõlgitseda mainitud kokkuleppe mahtu ja ulatust ja sellest järgnevaid tööandja kohustusi ning tööliste õigusi tasuasaamise kohta. Seesuguse küsimuse suhtes tekkinud tööandja ja tööliste vahelised vaidlused ja lahkarvamised on tsiviilseloomuga tüli, mida tööinspeksiiooni tööinspeksiiooni seaduse § 15 p. 9 põhjal ja tingimustel võib ainult püüda esialgselt lahendada, kuna küsimuse lõplik lahendamine kuulub tsiviilkohtule, sest kõik töötasu kokkulepped või palgalepingust tingitud tööandja ja tööliste vastastikused nõudmised kuuluvad otsustamisele tsiviilkohtu, mitte aga administratiivkorras.

Lisaks sellele Riigikohtu Administratiivosakond 21. märtsil 1939. a. (t. 56-1 — 1939) A-S. Ilmarise töölisnõukogu kaebuse puhul seletas: „Töötlilide lahendamise seaduse § 23 alusel on küll tööinspeksiiooni ametnike ülesandeks valvata selle järele, et Töötlilide Lahendamise Komisjoni otsuseid täidetakse, kuid seda järelevalvet võib tööinspeksiiooni teostada ikkagi tööinspeksiiooni sead. § 15 ettenähtud ulatuses ja alustel. Tööinspeksiiooni seaduse mõtte kohaselt kuuluvad kõik palgalepingul, töötasu kokkuleppel või Töötlilide Lahendamise Komisjoni otsusel põhinevad tööandjate ja tööliste vastastikused nõudmised lõplikult otsustamisele ja lahendamisele tsiviilkohtu ja sel alusel tekkivaid konflikte võib tööinspeksiiooni tööinspeksiiooni sead. § 15 p. 9 alusel ainult püüda esialgselt lahendada. Seda arvesse võttes ei saa tööinspektori abi kõnesolevat korraldust, mis sisult osutub Töötlilide Lahendamise Komisjoni otsuse ja sellest järgnevate tööandja kohustuste ja tööliste õiguste tõlgitsemiseks, seadusepäraseks lugeda.“

Möödamines olgu veel tähendatud, et 21. veebruaril 1939. a. (t. 57-I — 1939) Riigikohtu Administratiivosakond leidis, et tööinspektoril on kompetents nõuda käitise juhatuselt tööliste palgalise puhkuse andmist.

Eelnevast järeldub, et Riigikohtu Administratiivosakond on nüüd asunud seisukohale, et vaidlused, mis tekivad Töötlilide Lahendamise Komisjoni otsuse täitmisele, ei kuulu lahendamisele Töötlilide Lahendamise Komisjonis endas ega tööinspeksiiooni poolt, vaid tsiviilkohtu korras, sest Töötlilide Lahendamise Komisjoni otsused ja komisjonis sõlmitud kokkulepped võivad ulatuda ainult tööandja ja tööliste vastastikuste õiguste ja kohustuste määratlemisele. Tööinspeksiiooni esialgne vahetalitus ei lõpe mingi korraldusega Töötlilide Lahendamise Komisjonis sõlmitud kokkuleppe või komisjoni otsuse täitmiseks, ja kuna pole sellekohaselt ka võimalik tööinspeksiiooni ametnike vastav tegevus, siis pole kasutatav kord, mis on ette nähtud vaidluste puhul tööinspeksiiooni ametnike tegevuse ja korralduste vastu, millest aga rääkis Riigikohtu Administratiivosakond otsuses 5. novembrist 1937. a. (t. 326-I — 1937).

Need Riigikohtu Administratiivosakonna seisukohad ei ole põhjendatud.

Töötlilide Lahendamise Komisjon on administratiivasutus. Riigikohtu Administratiivosakond ise seletab, et Töötlilide Lahendamise Komisjonile on pandud avalik-õiguslikud funktsioonid (t. 544-II — 15, XII 1936). Vastavalt sellele Töötlilide Lahendamise Komisjoni otsused on administra-

tiivaktid ja ka Töötlilide Lahendamise Komisjonis sõlmitud kokkulepped ei ole eraõiguslikud lepingud, vaid on administratiivaktid, ja nimelt üldsõmused. Töötlilide Lahendamise Komisjoni otsuste ja komisjonis sõlmitud kokkulepete sisu moodustavad töö üldnormid. Töönormide all mõistetakse neid eeskirju, mis määratlevad tööandja ja töövõtja õigusi ja kohustusi sõltuvas töösuhtes. Tööandja ja töövõtja õigused ja kohustused avalduvad konkreetsetel juhtumel töölepingu ja nende loend moodustab selle sisu. Järelikult töö üldnormide all tuleb mõista töölepingute sisuna avalduvaid tööandja ja töövõtja vastastikuseid õigusi ja kohustusi määratlevaid üldisi eeskirju. Ses mõttes töö üldnorm on üldakt, mis ei loo õigusi ainult üksikule töövõtjale ja kohustusi üksikute, vaid kõigi suhtes, käsitledes oma ainet üldiselt, abstraktselt ja isikuliselt. Töötlilide Lahendamise Komisjoni otsus ja komisjonis sõlmitud kokkulepe, mil on kollektiivlepingu jõud, ei ole järelikult muud kui tööandja ja töövõtja vastastikuseid õigusi ja kohustusi määratlevate üldnormide kogu. Eelnev järeldub töötlilide lahendamise seaduse § 1-st (kollektiivse töötlilide lahendamise) ja kollektiivlepingute seaduse § 3-st.

Järelikult Töötlilide Lahendamise Komisjoni otsus ja komisjonis saavutatud kokkulepe sarnlevad seadusele ja määrusele oma sisult, kuksuurse otsus on antud administratiivvõimu poolt, kokkulepe aga on sõlmitud n-n. autonoomse normiloomingu korras.

Et Töötlilide Lahendamise Komisjoni otsus on administratiivakt, nähtub juba sellest, et ta on sunduslik nii tööandjale kui ka tööliste ja et teda võib muuta poolte kokkuleppel (§ 15). Otsuse mittetäitmine on karistatav KrS-u § 349^a alusel. Mõlemad, nii otsus kui ka kokkulepe, on kehtivad ka kolmandate isikute suhtes ja kohustavad neid.

Kuna Töötlilide Lahendamise Komisjoni otsus kui ka komisjonis sõlmitud kokkulepe on üldaktid, sisaldades töö üldnorme, siis nende täitmine tööandja poolt peavad astuma konkreetsetesse töölepinguisse. Kui järelikult töötlilide lahendamise seaduse § 23 jõul tööinspeksiiooni ametnike ülesandeks on valvata, et saavutatud kokkulepet või Töötlilide Lahendamise Komisjoni otsust täidetakse, siis ei tähenda see õigupoolest midagi muud kui seda, et tööinspeksiiooni ametnikud valvavad, et konkreetsetes töölepinguis sisalduksid kõnesolevad töö üldnormid. Selle valvafunktsiooni teostamisel tööinspeksiioon ei ole üldse seotud poolte avaldustega, vaid on kohustatud selleks ameti poolt. Valvafunktsiooni teostamisel tööinspeksiiooni ametnikud käsitlevad administratiiv-vahendeid. Muidugi, kuna Töötlilide Lahendamise Komisjoni otsusest või komisjonis saavutatud kokkuleppest tulenevad õigused üksikule töövõtjale, võib viimane taotleda nende õiguste realiseerimist tsiviilkohtu korras tööandjalt, nagu on võimalik, et administratiivaktiga omandatud õiguse alusel isik ka teistel juhtudel võib hageda tsiviilkohtus. Kuid ei ole mingit alust järelduseks, et asjaolu läbi, et kolmas isik, antud juhul töövõtja, võib taotleda teise isiku suhtes administratiivaktidega omandatud õigusi tsiviilkohtus, administratiivvõim peaks loobuma administratiivakti teostamise valvest administratiiv-vahenditega ja olema enamalt õigustatud vaid soovitava kohustatud isikule (tööandja) täitma administratiivakti. Ükski õiguskord ja ka meie õigus

ei tunne niusugust administratiivakti täitmise järelevalvet, kus järelevalveametnik soovitab asjaosalistele administratiivakti täita vabatahtlikult ja kokkuleppel, ilma et ta selle täitmist võiks nõuda, kui ometi seaduse järgi selle akti täitmine on sunduslik, seda akti üksiku töövõtja ja tööandja kokkuleppel üldse ei või muuta ega täitmata jätta, sest tööandja langeks vastasel juhul karistuse alla. Ainult tsiviilsanktsiooniga administratiivakte ei ole üldse olemas. Ei tule ka unustada asjaolu, et ühel töötüli ja kokkuleppe poolel, nimelt töövõtjate esindajal, ei ole üldse õigust nõuda tsiviilkohtu korras Töötülide Lahendamise Komisjoni otsusest või komisjonis saavutatud kokkuleppest töövõtjatele tulenevate õiguste realiseerimist. Kui aga konflikt on tekkinud tööandja ja töövõtjate esindajate vahel töötulis, siis näib, nagu segusuguste konfliktide lahendamiseks ei ole üldse võimalusi, kui asuda Riigikohtu Administratiivosakonna seisukohtadele, sest tööinspektsiooni seaduse § 15 p. 9 ei oleks kohaldatav, kuna tööliste esindajail ei ole alust nõudmiseks tsiviilnõude korras, ja ka § 15 p. 8 ei ole kohaldatav, sest konflikt ise on tekkinud põhjustel, mis annavad aluse nõudmistele esitamiseks tsiviilnõude korras. Ja lõpuks, Töötülide Lahendamise Komisjoni otsused ja komisjonis sõlmitud kokkulepped kuuluvad ja peavad kuuluma täitmisele sõltumata üldse õigustatud töövõtjate ja kohustatud tööandjate vahelistest konfliktidest, sest need on administratiivaktid, mis on tehtud avalikes, nt. rahvamajanduse jne., huvides.

Eelnevast järeldub, et Riigikohtu Administratiivosakonna 1939. a. otsustes käesolevas küsimuses väljendatud seisukohad juriidiliselt ei ole küündivad.

Juriidiliselt põhjendades on käesolevas küsimuses järgnev seisukoht:

Töötülide lahendamise seaduse järgi komisjoni funktsioonid lõpevad konkreetse töötüli lahendamisega, kas otsuse või kokkuleppe kujulise administratiivakti näol. Selles administratiivaktis

väljenduvad töö üldnormid peavad astuma üksikute töölepingute sisusse. On see sündinud, on komisjoni otsus või komisjonis sõlmitud kokkulepe leidnud täitmist. Ei ole see teostunud, peab tööinspektsiooni ametkond juba ameti poolset võtma tarvitusele vastavad abinõud, kuna töötülide lahendamise seaduse § 23 järgi on tema kohustuseks valvata, et komisjoni otsuseid või komisjonis saavutatud kokkuleppeid täidetakse. Tööinspektsiooni seaduse § 15 p. 15 järgi tööinspektsiooni ametnikud täidavad ülesandeid, mis neile on pandud muude seadustega. Sama seaduse § 18 järgi seaduse, mille täitmise järelevalve allub tööinspektsioonile, rikkumise ilmsikstulekul tööinspektsiooni ametnikud on kohustatud koostama protokollid või tegema korralduse seaduse rikkumise kõrvaldamiseks selleks määratud tähtajaks, kusjuures on võimalik ka mõlema vahendi rakendamine. See korraldus on kaevatav ametiasutemise ja administratiivkohtulikus korras. Lõpptulemuselt käesolev seisukoht on sama mis on esitatud Riigikohtu Administratiivosakonna 5. novembri 1937. a. otsuses täie selguse ja põhjendatavusega. Tööinspektsiooni seaduse § 15 p. 9 tuleb kohaldamisele ainult tsiviiltülide puhul tööandja ja töövõtjate vahel, s. t. tülide korral, mis järgnevad poolte suva otsustamisele jätetud töölepingu sisust ega tulene administratiivakti või muude avalik-õiguslike eeskirjade tõlgitsemise või rakendamise küsimusist, sest nende eeskirjade rakendamise järelevalvet sätib § 15 p. 15 ja § 18. § 15 p. 8 ei haara üldse juriidilisi, vaid majanduslikke tülisid.

Tuleb kahtseda, et Riigikohtu Administratiivosakond on käesolevas küsimuses langetanud otsused, mille konstruktsioon juriidiliselt näib sel määral kaheldav, otsused, mida õigusliku stabiilsu teedi seisukohalt tuleb seda enam kahtseda, et nad muudavad Riigikohtu Administratiivosakonna senist praksist, mis ise kujunes varema otsuse revideerimise teel, kusjuures me ei kahtle, et Riigikohtu Administratiivosakond siiski varem või hiljem pöördub oma vahepealse ja, meile näib, õige seisukoha juure tagasi.

Tööliskoja uus koosseis

Teise Tööliskoja koosseisu valimised toimusid 29., 30. septembril ja 1., 2. oktoobril s. a. Valimisõiguslike töölisvanemate ja valijameeste koguarv oli 549. Valimistest võttis osa 520 valijat ehk 94,7%. Maksvusetuks tunnistati 24 häält, millest 11 oli ebaõigel ajal posti pandud, 10 posti teel saadetud ümbrikus puudusid nimelised tunnistused ja 3 häältesedelid ei selgunud, kellele valija oli hääletanud. Kolme valija valimismaterjalid tulid adreessaadi leidmatuse tõttu kojale tagasi. Provintsi 251 valijast hääletas posti teel 233 ja isiklikult 5. Kokku 238 ehk 94,8%. Posti teel tulnud hääletusmaterjalid, saadetud tähtkirjadena, väljastati Tallinna peapostkontoris koja juhatusse liikmetele. Pärast postilt aratoomist lasti valimismaterjalid avamatult selleks määratud pitseeritud kasti, mis avati pärast valimiste lõppu. Valimiskastid, samuti ruum, kus õõseti kaste hoiti, oli lukustatud ja pitseeritud 3 pitseriga, millest iga koja juhatusse liikme käes oli

üks. Pitsatitset olj üks toodud E. Tekstiiltöölise Ühingu.

Tallinna 298 valijast käis isiklikult hääletamas 282 ehk 94,6%. Pärast valimiste lõppu avati posti teel tulnud ümbrikud ja märgiti valijate nimekirjas, kes on hääletanud, ning lasti ümbrikud hääletusedelitega isiklikult antud häälte juure selleks määratud kasti, mis pitseeriti ülalnim. 3 pitseriga häälte lugemiseni. Häälte lugemine toimus 3. okt. kell 8—23-ni, mille juures viibisid töölisvanemad ja kutseühingute esindajad. Samuti oli E. Tekstiiltöölise Ühingu esindaja ka valimiste juures.

Valimisteks oli üles seatud 58 kandidaati. Valimistel võistles 2 soovitusnimekirja, kumbki 30 kandidaadiga. 3 kandidaati oli mõlemas nimekirjas. Valimistel saavutas täieliku edu 7. üleriiklikul töölisvanemate konverentsil valitud toimkonna poolt soovitatud töölisvanemate ja kutseühingute ühiste kandidaatide nimekiri, millest valiti Tööliskoja koos-

seisu 29 kandidaati. Vastasimekirjast pääses Tööliskotta 1 kandidaat. Häälte arvu poolest tulid esikohale mõlemas soovitusnimekirjas esinenud 3 kandidaati, kelledele järgnesid häälte arvu poolest senised Tööliskoja juhtivad tegelased.

Kuna valimiste vastu proteste ei esitatud, siis kuulutas Tööliskoja juhatus koja valimiste tagajärjed Riigi Teataja Lisas nr. 87—17, okt. s. a. välja, millisest päevast tuleb arvata ka uue koosseisu volituste algust.

Tööliskoja uus koosseis, mis koosneb tähtsamate käitiste töölisnõukogude esindajaist ja kutseühinglasist, on saanud häälte järjekorras järgmine:

R. Jurtom — Port-Kunda töölisnõukogu esimees ja kaevanduste ühingu Kunda osakonna esimees.

H. Schlossmann — Kiviõli töölisnõukogu esimees ja kaevandustööliste ühingu Kiviõli osak. sekretär.

A. Helde — Tartu kammivabriku „Estico“ töölisnõukogu esimees. Tartu Kummi- ja Kunstsarvet ühingu esimees.

J. Kurvits — tööliskoja esimees, riigi trükoja töölisnõukogu esimees.

O. Koplus — „Intrüki“ töölisnõukogu esimees. Tartu trükitöölise ühingu abiesimees, tööliskoja revisjonikomisjoni esimees ja tööliskoja Tartu esinduse esimees.

V. Ado — Balti puuvillavabriku töölisnõukogu sekretär, tööliskoja 1. koosseisu liige.

F. Kauks — tööliskoja abiesimees, Kohtla-Järve töölisnõukogu esimees.

A. Vettmann — a.-s. „Lutheri“ töölisnõukogu esimees.

A. Petrov — Omavalitsuse tööliste ja teenijate üldühingu esimees, tööliskoja 1. koosseisu liige.

V. Ankrovitš — Narva linavabriku töölisnõukogu esimees, tekstiiltöölise ühingu Narva osakonna juhatus liige.

V. Hansmann — Tallinna raudtee depoo töölisnõukogu esimees.

A. Laane — Tartu metallitöölise ühingu kassahoidja. Tartu telefonivabriku töölisnõukogu esimees.

E. Petree — „Ilmarise“ töölisnõukogu lii-

ge, Tallinna metallitöölise ametiühingu juhatus liige, tööliskoja 1. koosseisu liige.

P. Pihlak — Tallinna nahatöölise ametiühisuse juhatus liige, „Globuse“ töölisnõukogu liige, tööliskoja 1. koosseisu liige.

A. Saul — Raudtee 6. liini jaosk. töölisnõukogu esimees, liinitöölise kutseühingu sekretär, tööliskoja 1. koosseisu liige.

E. Saar — Sindi tekstiilkäitise töölisnõukogu esimees ja Eesti tekstiiltöölise ühingu juhatus liige, tööliskoja 1. koosseisu liige.

G. Metsvald — Tallinna linna gaasivabriku töölisnõukogu liige.

V. Kings — Raudtee peatehaste töölisnõukogu abiesimees, E. Raudtee tööliste ühisuse juhatus liige.

E. Aun — Kohila paberivabriku töölisnõukogu esimees, Kohila paberitöölise ühingu juhatus liige.

R. Leinat — „Eesti Lihaekspordi“ Tallinna käitiste ühise töölisnõukogu esimees.

A. Kaasik — E. mööbelseppade kutseühingu juhatus liige, tööliskoja 1. koosseisu liige.

G. Aarma — a.-s. „Kavest“, toidu- ja maitseainetetöölise kutseühingu tegelane.

E. Turk — Narva Kalevivabriku töölisnõukogu esimees.

J. Puhkur — Tallinna linna ehitusosakonna töölisnõukogu esimees.

A. Raidma — E. Klaasipuhujate ühingu esimees.

A. Kivisalu — Tallinna Keila villaketrarmis- ja -kudumisvabriku töölisnõukogu esimees.

N. Andresson — Pärnu metallitöölise ühingu revisjonikomisjoni liige, a.-s. Seileri tööline.

R. Kimberg — E. Kunstsarve Tehaste Kerson ja Ko töölisnõukogu esimees.

E. Kadakas — a.-s. Toferi töölisnõukogu liige, E. Tekstiiltöölise ühingu esimees.

Karl Kongas — Narva linna ehitusosakonna valijamees.

Tööliskoja liikmete kandidaatideks jäid häälte järjekorras järgmised isikud:

J. Arumäe; U. Aaremaa; V. Mõlder; E. Heinlaid; A. Pärn; O. Hirsch; H. Liiva; N. Tihanova; A. Alu; J. Lage; F. Kangur; M. Esmann; F. Solvak; J. Kriis; J. Kammer.

Alaealiste mõjust töölisleibkondade elamisoludele

R. Villem

Juba enne kui laps maailma sünnib, tekitab ta enamasti vanemaile teatud kulusid. On ta aga kord juba sündinud, siis suurenevad tema poolt vanemaile esitatavad nõudmised päev-päevalt seni, kui ta ükskord juba iseseisvalt suudab end ülal pidama hakata. Seega on selge, et leibkondades, kus tulud laste

arvu kasvades vastavalt ei suurene, elamine peab paratamatult muutuma kitsamaks. Mil määral ja millistel aladel see elamisvõimaluste piiramine end kõigipealt tunda annab, seda ikusimust mõningal määral selgitada on järgnevate ridade ülesanne.

Materjalina käesoleva küsimuse sel-

gitamiseks on kasutatud büdžetiurimuse andmeid 26 Tallinna töölisleibkonna sissetulekute ja väljaminekute kohta aja kestes 1. apr. 1937 kuni 31. märtsini 1938, kusjuures nende leibkondade tulu kõikus 76—100 kr. vahel kuus. Kahtlemata oleks olnud soovitav võtta vaatlusele suurem arv leibkondi. Kahjuks polnud vaadeldavate leibkondade arvu suurendamine võimalik, sest ära on kasutatud kõik sellesse tururühma kuuluvad büdžetiurimuse leibkonnad Tallinnas, leibkondade juuretõmbamine teistest linnadest, kus valitsevad Tallinnast erinevad elamisolud, oleks uurimustulemustele mõjunud vahest sagavalt.

Oma koostiselt uuritud leibkonnad jagunesid järgmiselt:

	Leibkond. arv	Keskmine liikmete arv leibkonnas	Keskmine täistoidustatute arv leibkonnas
Ilma alaeal. lasteta leibk.	3	2,5	2,2
1 alaealisega leibkondi .	12	3,0	2,2
2 " " .	6	3,7	2,6
3—4 " " .	5	5,2	3,5
Kokku alaealistega leibk.	23	3,7	2,9

Alaealistena on arvestatud kõik alla 20 a. vanad leibkonna liikmed, kui nad said ülalpidamise leibkonnalt. Lühendamise mõttes on edaspidi leibkondi nimetatud lastega ja lasteta leibkondadeks, kusjuures laste all aga tuleb mõista ainult isikuid alla 20 a. vanuse, kes said leibkonnalt ülalpidamise.

Nagu näha ülaltoodud leibkondade koostise ülevaatest, suureneb täistoidustatute arv leibkonna liikmete arvu kasvades võrdlemisi tagasihoidlikult; see tõendab, et lapsed vaadeldud leibkonnas on enamasti veel noored. Seda tuleb saadud tulemuste hindamisel silmas pidada (vanemate laste puhul võiks nende arvu mõju leibkondade elamisoludele olla veelgi suurem, — koolikulud jne.).

Vaadeldud leibkondade peamiseks ülalpidamise allikaks olid, nagu juba büdžetiurimuse andmeist teame, teenistustasud, eriti leibkonnapea töötasu peatöökohast. Üksikasjalisemalt võttes

laekusid leibkondade tulud järgmistest allikatest:

	Leibkonnapea teenistusest	Teiste leibkonna liikmete teenistusest %	Selles muude, peate leibk. pea abikaasa, leibk. liikm. teenistusest	Muud tulud
Lasteta leibkonnis . .	73,9	7,5	4,3	18,6
1 lapsega leibkonnis .	80,3	12,1	2,5	7,6
2 " " .	87,4	6,1	6,1	6,5
3—4 " " .	87,6	1,6	1,4	10,8
Kokku lastega leibk.	83,8	8,1	3,1	8,1

Seega pole laste arvu mõju leibkondade tulude koostisele eriti mõjuavaldav. Peamiselt avaldub see vaid leibkonnapea teenistuse osatähtsuse (sammu aga ka summaliselt) suurenemises laste arvu kasvades. Selle põhjuseks on esijoones muidugi leibkonnapea vanuse ja töösuse tõus aastatega (keskmiseks leibkonnapea vanuseks oli lasteta leibkonnas 33 aastat, 3—4 lapsega leibk. aga 41 a.), mida tõendab ka see, et suurenenud on tulud just peatöökohast, kuna tulud kõrvaltöödest omavad enam-vähem juhusliku ilme. Teiste leibkonna liikmete teenistuse osatähtsus seevastu laste arvu kasvades järjekindlalt langeb (erandi moodustab vaid 1 lapsega leibk. rühm). See on ka arusaadav, sest enamikus on siin tegemist leibkonnapea abikaasa teenistusega ja laste arvu suurenedes viimase võimalused tasuliseks töötamiseks paratamata vähenevad. Kus see veel esineb, seal on tegemist peamiselt koduste õmblemistöödega või pesupesemisega. Alaealiste laste eneste teenistus leibkondade tuludele nimetamisväärset mõju ei avalda. Muud, peale teenistustasude, tulud püsivad lastega leibkonnas enam-vähem ühtlasel tasemel; ainult lasteta leibkonnas on need märgatavalt kõrgemad — toetuste ja kinkide arvel. Vaadeldud kolmest lasteta leibkonnast on kaks järjekindlalt saanud toetust maalt sugulastelt toiduainete näol.

Hoopis suuremal määral kui tuludes peegeldub alaealiste laste arvu mõju leibkondade elamisoludele nende kulu des. Viimaste tähtsamate liikide osatähtsus oli järgmine:

	Toitlus	Peavari %	Kehakate	Mundkulud
Lasteta leibk.	41,0	22,0	12,0	25,0
1 lapsega „	44,8	24,4	14,3	16,5
2 „ „	53,2	19,5	11,3	16,0
3—4 „ „	54,0	21,2	10,9	13,9
Kokku lastega leibkonnis	49,1	22,5	12,8	15,6

Need arvud räägivad mõndki. Samal ajal, kui alaealiste lasteta leibkonnis toitlusele välja anti ainult 41,0% kulude üldsummast, oli toitluskulude osatähtsus 3—4 lapsega leibkonnis ligi kolmandiku võrra kõrgem — 54,0%; peaaegu niisama kõrge oli toitluskulude osatähtsus ka 2 lapsega leibkonnis. Ainult ühe lapsega leibkonnis pole toitluskulude osatähtsuse tõus lasteta leibkondadega võrreldes kuigi suur (44,8%:41,0%); selle peamiseks põhjuseks on aga laste võrdlemisi väike vanus, keskmiselt 5,5 a., mille tõttu nende toidutarvidus on veel kaunis väike.

Peavarjukuludes, mille alla on kokku võetud korteri üüri, sisustuse, korrashoiu, kütte ja valgustuse kulud, pole kõikumine seoses laste arvuga nii märgatav. See on ka arusaadav, sest nii lastega kui lasteta leibkonnad kasutasid üldiselt võttes väiksemaid ja odavaid saadaolevaid kortereid, nagu näeme alamal.

Ka kehakattekulude alal pole kõikumine kuigi suur, kuid siiski on märgata nende osatähtsuse reeglipärast vähenemist laste arvu kasvades, välja arvatud 1 lapsega leibkonnad, kus kehakattekulud lasteta leibkondadega võrreldes on suuremad. Kuna suurenemine esineb ühtlaselt peaaegu kõigis selle kulurühma alla kokkuvõetud kulude liikides, võib arvata, et selle põhjustajaks pole mitte niivõrd soetused lastele kui vanematele. Üldiselt võime aga konstateerida, et vaatamata kehakatet vajavate isikute arvu suurenemisele on selle tarviduse rahuldamiseks laste arvu suurenedes ikka vähem ja vähem võimalusi.

Elatustaseme all mõistame üldiselt kõigi nende hüvede kogusummat, mis isik või leibkond teatava ajavahemiku jooksul oma sissetulekute varal oma

tarviduste rahuldamiseks võib omandada. Toitlus, peavari ja kehakate on tarvidused, mida ei saa jätta rahuldamata. Oletades, et need tarvidused on kõigi vaadeldud leibkondade poolt ühtlaselt vajalisel määral rahuldatud (nagu eespool nägime ja ka edaspidi selgub, pole see küll nii), peaksid ülejäänud tarviduste rahuldamiseks järele jäänud võimalused kõige paremini peegeldama leibkondade elatustaset. Vaadeldes sellelt seisukohalt „muude“ kulude alla kokku võetud kulutuste osatähtsust leibkondade majapidamises näeme, et lasteta leibkondade olukord on siin kaugelt lähedam lastega leibkondade omast, ja viimastes omakorda jälle neil, kelle laste arv on väiksem. Samal ajal, kui lasteta leibkonnad võisid täpselt ühe neljandiku oma kulude üldsummast välja anda muude, peale toitluse, peavarju ja kehakatte, tarviduste rahuldamiseks, suutsid 3—4 lapsega leibkonnad selleks tarvitada vaid ühe seitsmendiku (13,9%), ühe ja kahe lapsega leibkonnad aga ühe kuuendiku (16,5 ja 16,0). Seejuures aga lastega leibkonnis on nende muude kulude hulgas ka laste koolitamise kulud, mis lasteta leibkondadel puuduvad.

Veel selgemini ilmneb laste mõju leibkonna elamisoludele, kui vaatleme üksikute rühmade alla kokku võetud kululiike omaette nii nende koostiselt kui ka suuruselt täistoidustatu kohta. Vaatleme sellelt seisukohalt kõigepealt toitluskulusid.

Tähtsamate ainete rühmade soetuskulude osatähtsus toiduainete kulu üldsummast oli:

	Lasteta leibkonnis	1 lapsega leibkonnis	2 lapsega leibkonnis	3—4 lapsega leibk.	Kokku lastega leibk.
	%				
Leib, jahuained, tangud	22,5	25,6	23,4	33,6	27,0
Kartulid	2,9	3,5	3,4	5,0	3,8
Piim ja piimasaadused, või	21,1	20,9	26,7	20,3	22,3
Liha, lihasaadused, rasv	25,2	22,8	25,0	15,9	21,7
Munad	4,0	2,5	2,2	1,6	2,2
Muud toiduained	24,3	24,7	19,3	23,6	23,0
Leibkonna kohta kuus kr.	32.84	37.00	42.82	47.27	40.75
Täistoidustatu kohta kuus kr.	14.73	16.67	16.60	13.58	14.15

Elmisest võrdlusest selgub kõigepealt, et laste arvu kasvades toituskuludes suurenevad märgatavalt leiva ja kartulite soetuskulud; või, piima ja muude piimasaaduste kulude osatähtsus püsib väiksemate kõikumistega enam-vähem samal tasemel, samuti ka liha ja lihasaaduste oma, välja arvatud 3—4 lapsega leibkonnad, kus liha osatähtsus tugevasti langeb; osalt sünnib see küll ühe leibkonna arvel, kes liha ei tarvitanud. Kuna samal ajal toiduainete kulu leibkonna kohta laste arvu suurenedes kasvab, siis piima- ja võikulu täistoidustatu kohta summaliselt isegi pisut tõuseb, lihasaaduste alal siiski aga väheneb (osalt eespoolmärgitud põhjusel). Ka kanamunade tarvitus, mille soetuskulude osatähtsus laste arvu suurenedes tunduvalt langeb, absoluutsetes arvudes täistoidustatu kohta siiski veidi suureneb, võrreldes lasteta leibkondadega; erandi moodustab ainult 3—4 lapsega leibk. rühm, kus kulu täistoidustatu kohta kuus on vaid 22 senti lasteta leibkondade 26 senti vastu. Viimased arvud ühtlasi näitavad aga ka, kuivõrd piiratud toitlusolud valitsevad üldiselt meie töölisleibkondades. Munade hindu arvestades võidakse keskmiselt tarvitada üks muna nädalas täistoidustatu (s. o. isegi mitte iga leibk. liikme!) kohta, kuigi toitluse väärtuse seisukohalt kanamunade tarvitus peaks olema kaugelt suurem, eriti lasterikkais leibkonnis.

Muude toiduainete peale kulutatud summade osatähtsus püsib üldiselt samal tasapinnal, kuigi see oma koostiselt tunduvalt erineb rühmade viisi. Nii näiteks kasvavad kulud aiaviljade peale laste arvu suurenedes, kuna kulutused puuviljade ja marjade soetamiseks selle vastu on suurimad just lasteta leibkonnis, samuti ka kulutused maius- ja maitseainetele. Taimeõlide ja rasvade kulude osatähtsus omakorda on jälle lastega leibkonnis mõnes rühmas kuni neli korda (keskmiselt 2,5 korda) suurem kui lasteta leibkonnis jne. Üldiselt võime siiski konstateerida, et väga suuri vaheid toitluses vaadeldud leibkonnis sõltuvuses laste arvust ei esine, kuid siiski on selgesti märgata kalduvus toitluse lihtsamaks, nii-ütelda kesisemaks muutumiseks laste arvu suurenedes, nii et selle peamiseks kandjaks muutuvad leib, jahuai- ned, kartulid, aedviljad ja taimeraskvad, kuigi tervishoiulisest seisukohast oleks vajalik just vastupidine suund, sest kasvavate laste toitlus nõuab täiskasvanute omaga võrreldes hoopis suuremal määral toitu loomariigi saadusist, eriti aga piima, samuti ka vitamiinide- rikast puuvilja. Kuivõrd selle toitlusega rahuldati leibkondade füsioloogilisi vajadusi, see küsimus on praegu veel selgitamata, kuid eelkokkuvõtete and- meist nähtub, et see igal juhul ei või ületada soovivat alammäära.

(Pooleli.)

Norra tööandjate ja kutseühingute vahekorrad

J. Mihkelson

Norra tööandjate ja kutseühingute kesk- liitude vahel sõlmiti mõni aeg tagasi üle- maalise ulatusega kokkulepe omavaheliste suhete korraldamiseks. See n.-n. pealeping, raamleping, võetakse esimeseks sissejuhata- vaks osaks kõikide kollektiivlepingute juures, mis sõlmitakse norra tööandjate liitu või kutseühingute keskkliitu kuuluvate tööandjate ja kutseühingute, liitude või osakondade vahel.

Selle kokkuleppe tähtsus seisab selles, et ta püüab ära hoida riigivõimu vahelesegamist tööliste ja tööandjate vahelisesse suhetesse ja kindlustada mõlematele keskorganisatsioonidele tegevusvabaduse. Samuti on selles kokkuleppes korraldatud läbirääkimiste süs- teem ja tööliste usaldusmehed töökohtadel, mis vastavad meie töölisanematele.

Kokkuleppe sissejuhatavas osas tunnustab norra tööandjate liit ja norra kutseühingute keskkliit vastastikku tööandjate ja tööliste organiseerimisvabadust.

Tööliste usaldusmeest igas töökohas tun- nustatakse kui organiseeritud tööliste esin- dajat ja läbirääkijat, niikaua kui ta seisab käitise teenistuses.

Igas käitises, kus on kuni 25 töölise, või- vad töölised valida endale kaks usaldusmeest. Käitistes, kus on tööliste arv suurem, vali- takse usaldusmehi rohkem.

Usaldusmehed peavad olema vähimalt 21 aastat vanad ja valitud käitises tuntud tubli- matest töolistest ja, kui võimalik, siis sel- laste hulgas, kes on töötanud käitises kaks viimast aastat. Usaldusmees valitakse iheks

aastaks ja kui ta lõpetab käitises oma tegevuse, siis lakkab ta tegutsemast kui usaldusmees.

Usaldusmehed on kohustatud hoolitsema oma kaastöölise, oma organisatsiooni ja käitise juhatuse vahel hea ja rahuliku koostöö eest töökohal.

Usaldusmehel on õigus korraldada väiksemaid kaebusi ja püüda neid lahendada, mis üksiku töölise poolt esitatakse käitise juhatuse vastu ja mis käitise juhatuse poolt esitatakse iga üksiku töölise kohta. Usaldusmehed peavad peale selle teostama järelevalvet, et sisekorra määrusi ja kollektiivlepingu norme täidetakse. Samuti ei tule usaldusmeestel õhutada ega kaasa aidata mitteseaduslike konfliktide või töötulide puhul.

Tööandjad kohustuvad, enne kui nad oma otsuseid teevad, usaldusmeestega läbi rääkima;

uute sisekorramääruste kehtimapanekul või olemasolevate korralduste täiendamisel; suuremate muudatuste puhul töökorraldustes, mis on suuremate uuenduste tulemuseks käitises;

kui käitises töömahtu vähendatakse käitise tööprotsessi kokkutõmbumise tõttu, välja arvatud juhtumid, kui vallandamisele tulevad tähtajalisele töölepingule võetud töölised.

Kui tööandjal pole olnud võimalik usaldusmeestega milgi mõjuval põhjusel enne nõu pidada, siis on ta kohustatud seda tegema kohe esimesel võimalusel ja teatama usaldusmeestele oma otsuse ja selle põhjused.

Tööandja võib usaldusmeestega pidada läbirääkimisi isiklikult või oma asemiku kaudu, kes on tema poolt selleks nimetatud. Tööandja või tema asemik on õigustatud kutsuda teisi isikuid käitise juhatusest läbirääkimistele. Tööandja nõusolekul võivad ka usaldusmehed kutsuda läbirääkimistele teisi sellesama käitise töölisi, kelle kohta arutatav küsimus käib.

Oma ülesannete täitmisel ei või usaldusmehed ilma käitise juhatuse nõusolekuta lahkuda oma töökohalt. Kui neil on midagi ette võtta või teatada, siis pöörduvad nad otseselt tööandja või tema esindaja poole töökohal.

Usaldusmehe vallandamine või ta ülesütlemine võib toimuda ainult mõjuval põhjusel. Tööandjad kohustuvad usaldusmehe ülesütlemisel neli nädalat ette ütleva. Tavaliselt aga ei erine usaldusmehe asend teiste käitise töölise omast.

Kui ülesütlemine on põhjendatud tööpuudusega käitises, siis on töölisvanema kohta kehtiv samasugune ülesütlemise aeg kui teiste töölise kohta.

Kui tööandja tahab vallandada või üles ütelda usaldusmeest, siis on ta kohustatud läbi rääkima ja nõu pidama teiste usaldusmeestega, kui vallandatav usaldusmees selleks soovi avaldab ja tal selleks on mõjuvad põhjused.

Kui kollektiivleping on kehtimas, siis ei tohi sel ajal ette võtta tööseisakuid või teisi võitlusvahendeid.

Iga tüliküsimus käitises juhatuse ja selle töölise vahel tuleb katsuda lahendada läbirääkimiste teel käitise juhatuse ja usaldusmehe või usaldusmeeste vahel.

Kui eelmises punktis öeldud viisil ei saavutata läbirääkimistel tüliküsimuse lahendust ja kui vastavad kollektiivlepingu pooled, esmaajoones keskorganisatsioonid, on selles ühisel arvamisel, et läbirääkimisi jätkata töökohal, siis saadetakse kohale vastava volitusega esindaja mõlema organisatsiooni poolt.

Kui ka sellast jätkatud läbirääkimistel ei saavutata kokkulepet või kui sellaseid läbirääkimisi ei korraldata, või kui on aset leidnud tüli organisatsioonide vahel, kohustuvad mõlemad pooled tüliküsimuse esitamata edasisteks läbirääkimisteks vastavate liitude vahel või keskliidu või tema poolt volitatud allorganisatsiooni vahel. Läbirääkimised tulevad korraldada kõige hiljem 8 päeva pärast, kui sellekohane kirjalik nõue on ühe poole poolt teisele esitatud.

Kui selle kokkuleppe kestes liituvad uued liikmed Norra tööandjate liiduga, siis lähevad nad nende tingimuste või normide alla, mis vastavas tööstusharus maksavad tööandjate liidu liikmete kohta. Kui tekib tüliküsimus selles, kas käitis on teatavat laadi, siis otsustab küsimuse töökohus.

Kui kollektiivlepingus kindlaksmääratud palganorme pole kohe võimalik uue liikme kohta kohaldada, siis astutakse küsimuse selgitamiseks läbirääkimistesse eelmises lõikes tähendatud korras. Kui siis ei saavutata kokkulepet, otsustatakse küsimus teises punktis mainitud nõukogu poolt. Kui uus liige on sektud oma töölisega mingi erikokkuleppe kaudu, jääb erikokkuleppe kehtima, kuni see aegub.

(Pooleli.)

Tallinna töölisvanemate koosolek

Esmaspäeval, 9. oktoobril, toimus Tallinna Trükitöölise Ühingu ruumes järjekordne Tallinna töölisvanemate, koja valijameeste ja kutseühingute esindajate ülelinnaline koosolek.

Esimees J. Kurvits andis informatsiooni koja tegevusest, peatudes eriti koja sammudel tööstuse töömahu säilitamise ja hindade

tõusu ärahoidmise asjus. Nõunik A. Renning refereeris majanduslikust olukorrast, valgustades eriti kapitalide väljavoolu hädaohu, mis on praegu eriti suur. Riigivõimu lubadused töömahu säilitamise alal jäid täitmata, kuna käitistes kestavad vallandamised, töönädala lühendamine ja ühtlasi ka tööpinge tõstmine. Täiesti jäi seisma Jägala paberi-

vabrik. Riigi majanduspoliitika on endiselt ühekülgne ega ole märgata reaalselt vastutulekut töölistele, küll aga arvestatakse piinlikult tööandjate ja suurpöllumeeste seisukohti.

Peasekretär L. Metslang kõneles sellest, et praeguse aja tõsised ülesanded tööliste olukorra alal nõuavad töölistelt suurt aktiivsust ja elavamalt organiseerimist. Ometi kestab kutseühinguis ja eriti keskliidus juba 3 aastat ebaloomulik olukord ja selle lõpetamisega ei kiirustata.

Pärast elavaid sõnavõtte võeti vastu resolutsioonid, milledest saame avaldada vaid osa, kuna koosoleku materjalid poltsei poolt konfiskeeriti (vt. Ülevaade Tööliskoja tegevusest).

Eesti riigis peab viimaks lõppema tööliste õiguste kärpimine ja nende elutaseme allasurumine.

Tööliste töövili jäägu tööliste kätte. Tööliste odavate palkade najal kapitalide kuhjumisele ja kapitalide väljavoolule välismaale tehtagu lõpp.

Sakslaste ja teiste ettevõtjate Eestist lahkumine ei tohi põhjustada ettevõtte likvideerimist, vaid selle tegevuse jätkamiseks tuleb riigivõimul võtta tarvitusele vastavad vahendid.

Saksa kapitalistide poolt Eesti töölistkonna ja kogu rahva eluõju kurnamisega kogutud varandused kuuluvad Eesti rahvale ja nende väljavedu väljarändavate sakslaste poolt ei tohi olla lubatud.

Kodanikele, kes on raskel ajal oma kodumaa pinnalt lahkunud, tuleb keelata tagasi-pöördumine Eestisse ja nende varandused konfiskeerida ning määrata töölistkonna sotsiaalalude parandamiseks.

Töölistkond ootab oma olukorra parandamist ega nõustu kunagi oma elutaseme allasurumisega. Tööliste vallandamine, töönädala lühendamise, tööpinge tõstmise olgu keelatud. Seni riigivõimu lubaduste vastu teostunud vallandamised tuleksid tühistamisele. Samuti olgu keelatud ka tarbeainete hindade tõus. Üürid tuleb alandada 1935. a. tasemele.

Vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamine, vanade tööliste kohene pensioneerimine, odavate elukorterite ehitamine, puhkeaja seaduse parandamine ja teiste riigivõimu poolt antud lubaduste täitmine saagu kiires korras teoks.

Töölisvanemate kaitset tuleb kohe kõvendada ja töölisvanemate seadust muuta Tööliskoja ettepanekute kohaselt.

Tööliste Keskliit antagu kohe tagasi tööliste kätte. Ülevallt määratud meeste tegutsemisele tehtagu kohe lõpp. Kõik fõkked organiseerimise ja palgavõitluse alal kadugu. Kodanikkude põhiseaduslikud vabadused pandagu täies ulatuses maksvusele.

Koosolek teeb koja juhatusel ülesandeks need nõudmised otsekohe vastavatele võimudele teatavaks teha.

Töölistkond ei vaja lubadusi, mida ta enam ei usu, vaid vajab viivitamatult tegusid.

Koosolek nõuab vabariigi presidendi kõnet aluseks võttes, et nendele isikutele, kes ei

tunud küllaldest vastutustunnet, lahkudes Eestist ja jättes oma riigi raskel ajal saatuse hooleks, keelataks Eestisse tagasitulemine ja et nende varandused konfiskeeritaks, millest saadud väärtusi tuleb kasutada töölistkonna sotsiaalalude parandamiseks.

Pealeselle kanti ette järgmised aruanded Tallinna käitiste olukorrast:

A.-s. Aivaz'is annab tunda toorainete puudus. Töölisi on 72, palgaga — mehed 20—40 snt. ja naised 12,5—30 snt. tunnis. 40% töölistest on organiseeritud.

A.-s. Ilmarises jätkub tööd kaheksakuuks. Töölisi on praegu 241, palgaga — lihttöölised naised 20—24, mehed 28—30 ja oskustöölised mehed 34—55 snt. tunnis. 55% töölistest on kutseühingusse organiseerunud.

Riigi Sadamatehastes on tööd praegu vähe. Töölisi on 550, palgaga — lihttöölised naised 23 snt., mehed 27—29 snt. ja oskustöölised mehed 35—60 snt. tunnis.

A.-s. Voltas töötab 198 töölist, palgaga — lihttöölised 26—30 snt. ja oskustöölised 30,8—47,9 snt. tunnis. 30% töölistest on organiseeritud.

A.-s. Siegelis on töölisi 98, palgaga 35—60 snt. tunnis. Palku on tõstetud 2—10%. Käitis töötab täie koormatusega.

K. Graudeni metallitehase käitises on tööd vähe. Töölisi on 70, palgaga kr. 2.40—3.60 päevas, ja naised kr. 1.80—2.10 päevas.

Tuletornide töökojas tööd jätkub. Töölisi on 29, palgaga 37—49 snt. tunnis.

A.-s. Norma plekitööstuses töötab 36 töölist, palgaga — naised kr. 1.60—2.10 ja mehed kr. 1.83—4.50 päevas.

Vega's on tööd vähe. Töölisi on 42, palgaga kr. 2.66—5.02 päevas. 10 töölist on vallandatud.

Rammuli raadiotehases on töölisi 68, palgaga — naised 24—29 snt. ja mehed 27—45 snt. tunnis. Käitises annab tunda materjalide puudus.

Kerson ja Ko kunstsarvekäitis töötab toorainete puudusel 4 päeva nädalas. 30 töölist on vallandatud. Praegu on töölisi 204, palgaga keskmiselt — mehed 40 snt. ja naised 27 snt. tunnis.

Estoliit'i kunstsarvetööstuses töötab 45 töölist, palgaga 19—34 snt. tund.

A.-s. Odor'is on tööolud head. Praegu on töölisi 30, palgaga kr. 1.30—2.80 päevas. Osal töölistel on palku tõstetud.

A.-s. Telliskivi Tehased töötavad täie koormatusega. Palgad on endised. Töölisi 84.

Päevalehes hakatakse töötama 5-päevalise töönädalaga. Praegu on töölisi 198, palgaga kr. 13.50—26.50 nädalas. Töölistest on 80% organiseeritud.

A.-s. Ühiselus töötab 105 töölist, palgaga — naised kr. 2.35—3.96 ja mehed kr. 2.93—4.06 päevas. 75% töölistest on organiseeritud.

R. Tofer ja Ko trükikojas on tööolud rahuldavad. Töölisi 99, palgaga — naised kr. 1.90—2.43 ja mehed kr. 1.99—4.73 päevas.

A.-s. Globuses jätkub tööd aasta lõpuni. Praegu on töölisi 253, palgaga keskmiselt 27,3—41,5 snt. tunnis. Kutseühingusse kuulub 150 töölist.

Tallinna Elektriijaamas on töölisi 348, palgaga — naised kr. 2.12 ja mehed kr. 2.22—3.62 päevas. Palku on tõstetud 5%. 16 töölist on vallandatud.

A.-s. Balti Puuvillas on töölisi 1305. Palgad — meestel 27,5 snt. ja naistel 23 snt. tunnis. Aruandeperioodil on ca 400 töölist vallandatud. Seoses sõjaoludega on käitises tekkinud osaliselt tööpuudus. Käitis jätkab töötamist 6-l teljel, kuigi töölisnõukogu on nõudnud üleminekumist endisele 3 teljele, mis võimaldaks ka vallandatute tööle paigutamist.

Keila villaketramise ja -kudumise vabrikus on töölisi 202. Toormaterjali juuresaamisel muudatusi tööoludes ei tule, vastasel korral hakatakse töötama lühendatud tööajal. Palgad — lihttöölised mehed 32, naised 27 ning oskustöölised mehed 58,4 ja naised 47 snt. tunnis. Palku on osal töölistel tõstetud 1—5 snt. tunnis.

Ilka sukatoöstus. Üldine olukord on hea. Töölisi 35, palgaga — oskustöölised naised 35 snt. ja mehed 70 snt. tund.

Kartus ja Tulingi riidevärvimistööstus töötab 113 töölist, palgaga — lihttöölised naised 23,4, mehed 36,6 ja oskustöölised mehed 46 snt. tunnis. Umbes 10% käitise töolistest on organiseeritud.

Kuduri tekstiilkäitises on töölisi 92. Käitis on töötanud täie koormatusega. Palgad — lihttöölised mehed 35 ja naised 37 snt. tund. 70% töolistest on organiseeritud.

A.-s. R. Tofer'i on töölisi 98. Vallandamisi praegu ei ole ette näha. Palgad — lihttöölised mehed 37,8, naised 23,4 ja oskustöölised mehed 64,6 ning naised 31,9 snt. tund.

Simplex'is jätkub tööd jõuluni. Töölisi on 42, palgaga 30 snt. tund. Kutseühingusse on organiseeritud 3 töölist.

B. Winterfeldti tekstiilkäitises töötab 86 töölist, palgaga — lihttöölised mehed 25 ja oskustöölised mehed 32 ning naised 32 snt. tund. Osal töölistel on palku tõstetud.

ETK õmblustöökojas on töölisi 46, palgaga kr. 1—2.25 päevas. Käitise on juure võetud 11 töölist. Palku on tõstetud 10—30 snt. päevas.

Tallinna Kudumisühisuses on käitise üldine olukord rahuldav. Töölisi on 26 (naised), palgaga keskmiselt kr. 2.80 päevas. Käitises kahel viimasel aastal töolistest palku ei ole tõstetud.

G. Birki riidevärvimistööstuses on tööolud head. Töölisi on 36, palgaga — oskustöölised mehed kr. 3.40 ja naised kr. 2.07 päevas.

Park ja Kotekstiilkäitises töötab 28 töölist, palgaga kr. 1.—kuni 2.— päevas. Töölised nurisevad töökaitseaduste ja -määruste rikkumise üle.

Uudses Mõõblis töötab 29 töölist, palgaga 42 snt. tund. 75% töolistest on organiseeritud mööbelseppade kutseühingusse.

A.-s. Massoproduktis töötab 56 töölist, palgaga keskmiselt 50 snt. tund. Palku on tõstetud alates 15. juulist 3 snt. tunnis.

Põhja Poolitööstuses on sõjaolude põhjendusel vallandatud 40 töölist. Praegu on töölisi 72, palgaga — lihttöölised mehed kr. 2.24, naised kr. 1.60 ja oskustöölised mehed kr. 2.80 ning naised 1.84 päevas. Palku on 2—7 snt. tunnis tõstetud, samuti on tõstetud tööliste töökoormist.

O.-ü. Lebek, Pabsteli parketi- tööstuses on töölisi 30, palgaga — mehed 60 ja naised 25 snt. tunnis. Töökaitseaduste ja -määruste täitmine on käitises väga korratu.

Merkuuri nõõbitööstuses on üldine olukord rahuldav. Töölisi 97, palgaga — lihttöölised mehed kr. 1.78, naised kr. 1.77 ja oskustöölised mehed kr. 3.40 ning naised kr. 1.77 päevas.

J. Valdmetsa ja Soo ehituskäitises töötab 50 töölist, palgaga — mehed 30—60 snt. ja naised 25 snt. tunnis.

J. Truupi ehituskäitises töötab 70 töölist, palgaga — mehed 35—65 snt. ja naised 25 snt. tunnis. Palku on tõstetud müüriisepudel 5—15 snt. tunnis.

M. Arroneti ja F. Moritz'a ehituskäitises on töölisi 68, palgaga — mehed 30—66 snt. tunnis. Palku on tõstetud umbes 10%.

V.-ad Edenbergide ehituskäitises töötab 143 töölist, palgaga — mehed 30—60 snt. tunnis ja naised 22 snt. tunnis. Töökaitseaduste täitmine korratu.

K. Simoni saeveskis on töölisi 28, palgaga — lihttöölised mehed 27, naised 20 ja oskustöölised mehed 38—50 snt. tund. Palku 1936. a. saadik ei ole tõstetud.

A.-s. Frankonias on töölisi 27, palgaga — lihttöölised mehed 30, naised 25 ja oskustöölised mehed 40—45 ning naised 35 snt. tund.

A.-s. Kopli Kinnisvarades töötab 74 töölist, palgaga — mehed 33—38 ja naised 20 snt. tund. Juunikuus on palku tõstetud 5—12%.

Tallinna Ehitusosakonna käitises on töölisi 235, palgaga — lihttöölised mehed 28, naised 23 ja oskustöölised mehed 51 ning naised 26 snt. tund. Palku on tõstetud juulikuus 2 snt. tunnis. Töölisi on vallandatud 116.

O.-ü. R. Haarla paberitööstuses töötab 32 töölist, palgaga keskmiselt — mehed kr. 3.43 ja naised kr. 2.— päevas. Palku on tõstetud 5—8%.

O.-ü. Eesti Lihaekspordi Tallinna käitistes on töölisi 418, palgaga keskmiselt — mehed kr. 3.66 ja naised kr. 2.13 päevas. Töölisi on l. VI—25. IX 1939. a. juure võetud 140. Osal töölistel on palku kärbitud.

P. K. Võiekspordis on töölisi 161, palgaga — mehed kr. 60.—kuni 100.— ja naised kr. 40.—kuni 55.— kuus.

Saku õllelaos on töölisi 68, palgaga keskmiselt — mehed kr. 2.40, naised kr. 1.90 päevas. Tööolud rahuldavad.

Eesti Sooltööstuses töötab 43 töölist, palgaga — mehed kr. 3.— ja naised kr. 1.75 päevas. Tööolud on käitises rahuldavad.

A.-s. Talko's on töölisi 31, palgaga — lihttöölised 23—30 ja oskustöölised 40—45 snt. tunnis. Palku on osal töölistel tõstetud 2 snt. tunnis.

A.-s. A. Brandmann'is on töölisi 149, palgaga keskmiselt — mehed 43 ja naised 22 senti tunnis. Tükitoölise palk on osaliselt umbes 10% langenud.

A.-s. Rotermaann'is töötab 190 töolist. Palgad — lihttöölistel naistel kr. 1.76, meestel kr. 2.60—3.— ja oskustöölistel meestel kr. 3.—4.— päevas.

A.-s. Laferme'is on töölisi 249. Palgad — lihttöölistel naistel kr. 1.79, meestel kr. 2.39, oskustöölistel naistel kr. 2.10 ning meestel kr. 3.06 päevas.

A.-s. Sirena töötab 3—5 päeva nädalas. Töölisi on 41, palgaga — naised kr. 2.01 ja mehed kr. 3.— päevas.

ETK tubakatehases on töölisi 160. Palgad — naistel kr. 1.60—2.50 ja meestel kr. 2.—3.80 päevas. ETK juhatus on teatanud, et kõigile töölisele garanteeritakse tarbainete normaalne saamine kuni 1. jaan. 1940. a., et vältida huupi ostmist.

Ülevaade Tööliskoja tegevusest

Koja sotsiaalpoliitilised algatused ja sammud töölise kaitseks.

Töölise seisukorra asjus ühenduses sõjaoludega esitas Tööliskoda märgukirja majandus- ja sotsiaalministrile, juhtides tähelepanu sellele, et praegune aeg, kus rahvusvahelises kaubanduses toimuvad suured muutused seoses suurriikide sõjaga, asetab riigivõimu kui majanduse reguleerija uute ülesannete ette. Need ülesanded on riigivõimu poolt leidnud tunnustust, ja nimelt esitaks tööstuse töömahu ja teiseks hindade taseme säilitamise suhtes. Kuna see siht on üldiselt saavutatav terve rea majanduspoliitiliste ja administratiivsete vahendite abil majanduselu mõjutamisel ja kontrollimisel, on riigivõimul mõnelgi alal võimalus töömahtu ja hinnataset vahetult määrata, ja nimelt neil aladel, kus riik esines kas ettevõtjana või hinna reguleerijana. Tööliskond ootab, et riigiettevõtete tegevus suunataks praegu töömahu tõstmisele võimaliku tagasimineku tasakaalustamiseks eratööstuses; samuti peaks uuesti elavnema riigi investeerimistegevus tööstuse alal. Kuna teiselt poolt tähtsamate põllumajandussaaduste hinnad oleavad Vabariigi Valitsuse otsustest, osutub kergesti võimalikuks nende hindade tõusu vältimine ja tarbe korral ka hinnataseme allasurumine. Sel puhul tuleb meie veendumuse järgi silmas pidada, et tööstuses ilmneb tugev tendents tööädala lühenemisele. Samaaegse hindade tõusu puhul võib olukord kujuneda äärmiselt teravaks. Eesti töölise palkade madala taseme juures ei ole võimalik koguda reserve „mustadeks päevadeks“, samuti on elutarvete rahuldamine tööliskonnas nii piiratud, et sellest allaminekuks ei ole kuigi palju võimalusi; büdžetilise uurimise andmed tõestavad seda küllaldaselt. Olgu meele tuletatud, et elatusmaksumuse tõusu tõttu jäi tööliskonna elatustase endiselt madalaks ka tõusva konjunktuuri ajal. Määrava tähtsusega elatusmaksumuse tõusu alal on toiduainete hinna tõus, mis teeb nelja aasta jooksul ametlikel andmeil 34%. Sellest on juba näha, et põllumeeste olukord majandustõusu ajal oli töölistega võrreldes soodsam

ja et ei oleks ülekohtune, kui põllumehed kannaksid oma osa praeguse kohanemisejärgu muredest ja raskustest. Ühtlasi võib toiduainete hinnatõus anda tõuget hindade tõstmisele muudel aladel, raskendades valitsuse tegevust hindade mõjutamisel. Seepärast on viimane ligi 10% või hinna tõus tekitanud tööliskonnas nagu ka teistes rahvakihtides arusaamatust ja muret. Tööliskond tahab loota, et edaspidi arvestataks uue olukorra vajadustega ka põllumajandussaaduste hinna kujundamisel, et leitaks võimalusi praeguse hinnataseme alandamiseks ja igal juhul vältitaks selle tõusu.

Protest Kutseoskuse Nõukogule. Tööstusliku kutseoskuse seaduse alusel esitas Tööliskoda Kutseoskuse Nõukogule kandidaadid tööoskusametite eksamikomisjonide liikmete kohale. Näüd on selgunud, et koja kandidaatidega pole paljudel tööaladel arvestatud. Koja poolt esitatud kandidaatide väljajätmise põhjused on asjaolu, et koja kandidaadid on enamuses oskustöölised, kellele tulevat eelistada meistreid.

Koja kandidaatide väljajätmine eksamikomisjonidest on põhjendamatu ja vastolus tööstusliku kutseoskuse seadusega, kuna nim. seadus meistrite ja oskustöölise suhtes eksamikomisjonide liikmeks määramisel ei tee vahet. Sellest tingitult ei pannud ka Tööliskoda rõhku meistrite kandidatuurile. Ei saa pidada õigeks, kui tagantjärele püstitatud seisukohaga muudetakse juba esitatud kandidaatide valiku aluseid.

Tööliskoda avaldas Kutseoskuse Nõukogu sellise tegevusi vastu protesti ja nõudis koja poolt esitatud kandidaatide kutseoskuse ametite eksamikomisjonide liikmeiks määramist kõigil vastavil tööaladel.

Tallinna töölisvanemate koosoleku materjalide konfiskeerimine. 9. oktoobril s. a. peeti Tallinnas Tööliskoja korraldusel töölisvanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate ülelinnaline koosolek. Koosolekul võeti vastu rida otsuseid töölise majandusliku ja õigusliku olukorra, eriti töölise vallandamise ja kapitalide väljavoolu takistamise kui ka palga-

olude, sotsiaalkindlustuse, kutseühingute vabaduse, töölissvanemate kaitse õigusliku korra ja rahvusvahelise olukorra kohta.

Tööliskoja ülesandeks on Tallinna tööliskonna seisukohtade teatamine riigivõimule. Seda Tööliskoda ei saanud teha, kuna koosoleku materjalid konfiskeeriti poliitetalituse direktori korraldusel poliitilise politsei poolt koosolekule järgneval päeval. Seega on Tööliskoda takistatud oma ülesannete täitmisel ja tööliskonna seisukohad väga oluliste ja tähtsate küsimuste kohta on jäänud riigivõimule esitamata, millist olukorda tuleb pidada ebaloomulikuks eriti ajal, kus tööliskonna ja kogu rahva elus on nii palju tähtsaid muresid ja kiiret lahendamist vajavaid küsimusi.

Tööliskoja juhatus esitas siseministrile märgukirja, nõudes mainitud koosoleku materjalide konfiskeerimise tühistamist ja nende tagasiandmist kojale lähemate päevade jooksul.

Sakslaste väljarändamise puhul koja juhatus otsustas esitada märgukirja majandusministrile tähelepanu juhtimiseks sellele, et väljarändavate sakslaste kapitalid kuuluvad tegelikult eesti rahvale, kelle töö-

vaeva arvel need on kogutud, ning et nende väljaviimist ei saa tööliskond pidada lubatavaks.

Koja üldkoosolek

Pühapäeval, 5. novembril s. a., kell 10 hommikul toimub Tööliskoja ruumes, Tallinnas, Tööliskoja üldkoosolek järgmise päevakorraga:

1. Esimehe valimine.
2. Juhatuselise liikmete ja nende asemike valimine.
3. Revisjonikomisjoni liikmete ja nende asemike valimine.
4. Tööliskonna ülesanded praeguses olukorras — ref. L. Metslang.
5. Koosolekul algatatud küsimused.

Pärast koosolekut toimub omavaheline koosviibimine koja liikmeile ja kutsutud külalistele.

Juriidilise nõu andmine.

Tasuta juriidilist nõu töölisele annab koja sekretär õigusteadlane O. M a n d e r koja büroos igal äripäeval, peale laupäeva, kella 17—19-ni.

Käitiste elu

Tallinnast

A.-S. Eesti Kunstsarve Tehased O. Kerson
ja Ko

töölised pidasid 9. oktoobril käitise ruumes oma üldkoosoleku ühenduses 4-päevase töönädalaga. Käitis läks nimelt lühendatud töönädalale, alates 9. sept. s. a., kusjuures on ka vallandatud 30 töölise ümber. Töönädala lühendamise ja vallandamise põhjusena toodi ette sõjaolukord, mille tõttu alguses ei oldud teadlik, kas kaupa saab välja saata või mitte. Hiljem seltsis sellele veel teine suur pahe, nimelt toormaterjali, eeskätt just formaliini, puudus. Viimase puudumine tegi olukorra veelgi tõsisemaks. Töölistel oli juba karta täielist tööseisakut, kuid 17. oktoobril saabus see kauaoodatud formaliin ja on loota, et käitis hakkab jälle tööle hariliku töönädalaga, alates 21. oktoobrist. Seda on ka juhatus lubanud.

Koosolekul kõneles Tööliskoja peasekretär L. Metslang majanduslikust olukorrast, tuues selgust nii mitmesugugi töölisele arusaamatuse küsimusse. Ta selgitas ka, misuguseid samme on Tööliskoda astunud praegusel äreal ajal.

Koosolek võttis vastu alljärgnevad resolutsioonid:

1) Koosolek ühineb Tööliskoja nõudmisega, mis esitab valitsusele töökrüsi ärahoidmiseks ja vallandatavate töölise kaitseks.

2) Koosolek nõuab üüride alandamist kiires korras seaduseandlikul teel ja korteriolude üldist parandamist.

3) Koosolek leiab, et valitsusel tuleb piirduda elutarvete hinna tõusu.

4) Koosolek leiab, et vabrikul tuleb minna tagasi kuuepäevasele töönädalale töölisi vallandamata, kusjuures tunniteenistus jäägu endiseks. Toormaterjali muretsemiseks tuleb astuda kõik vajalised sammud. Valitsusastutest omalt poolt tuleb pöörduda sellele küsimusele tõsist tähelepanu ja see kiiresti otsustada.

5) Koosolek protesteerib kategooriliselt vanade töölise vallandamise vastu.

*

Käitises on suurt huvi tuntud spordi vastu. Käitise juhatus on sportlikule tegevusele suhtunud võrdlemisi vastutulelikult. On antud rahalist toetust, mida on lubatud ka edaspidi, ja on antud kasutada ka nurgake hoovist spordiväljakuks.

Suure summa raha on ka sportlaskond ise hankinud omavaheliste korjanduste teel ning pidude korraldamisega. Ka eeloleval hooajal on kavas mitu pidu ja perekonnaõhtut, malekursused ning -võistlused, käsipallivõistlused jne. Kuid siin on jälle suureks takistuseks ruumide küsimus ja sellest sportlaskond ilma käitise juhatuse abita üle ei pääse. On kõnelnud ka näiteringid asutamisest, oma lugemisnurgast jne., kuid need küsimused on kõik seoses vastavate ruumidega. Võib-olla siis, kui kord teoks saab Tallinna töölismaja ehitamine, avaneb kõigil pealinna töölisel võimalus oma kultuurilisi huve rahuldada, seni aga peab siiski piirduma sellega, mida on võimalus sooritada oma käitise piirides.

!A/s. Franz Krullist. A/s. F. Krulli töölise erakorraline üldkoosolek peeti 21. sept.

s. a. Koosolekut juhatas J. Roopberg, protokollis M. Kuldre.

Aruandeist selgus, et töölisanõukogu on astunud tõhusalt samme tööliste huvide kaitseks. Organiseerimistöö on käitises erakordselt edenenud. Mõnes osakonnas on 95% töölistest organiseeritud. Ametiühingu liikmete arv käitises on 374.

Vastuvõetud resolutsioonides nõuti tarbehindade tõusu pidurdamist, korterite üüride sundnormimist, erakorraliste aegade tõttu vähem päevi töötavatele töölistele normaal-tööpäevade arvu eest tasu maksmist jne.

Resolutsioonid võeti vastu ühel häälel.

V-d A. & M. Edenbergide ehituskäitises.

Käitises toimusid hiljuti töölisanõukogu valimised, hoolimata sellest, et tööandja valimisi iga hinna eest nurja tahtis ajada, vallandades valimiskomisjoni liikmeid, protestides valimis-tagajärgede vastu jne. Töölisanõukokku valiti E. Tammitse, K. Lepp ja V. Aamissepp.

Käitises järelevalve teostamisel tööinspektori poolt selgus, et käitises rikutakse hulgaliselt töökaitseeadusi ja -määrsi. Nii puudusid käitises sisekorramäärsed, töölised töötasid palgaraamatuteta, ei makseta ületundide eest 50% lisatasu, tööõnnetuste vältimise eest pole vajalised hoolitsetud jne. Tööinspektor tegi korralduse puuduste kõrvaldamiseks, mis aga seni on ainult osaliselt täidetud.

Töölisanõukogu energilise tegevuse tagajärjel tööliste kaitseks on nõukogu liikmed sattunud tööandja erilise põlu alla, mis on ulatunud isegi avalike sõimamisteni ja mistõttu üks töölisanõukogu liige oli sunnitud tööandja vastu tõstma kriminaalsüüdistuse. Samuti on tööandja takistanud töölisanõukogu tegevust, keeldudes asjaajamiseks ruumi andmisest kui ka asjaajamise kulude tasumisest. Töölisanõukogu on aga sellest hoolimata oma tegevust endises suunas jatkanud.

A.-s. Balti Puuvillast.

Balti Puuvillas kavatseti seoses sõjaludega tekkinud raskuste tõttu esijoones vallandada 60 töölit, millele arvule kavatseti lisada veel 300 töölise ümber. Esijoones tulid käitise juhtide „targa arvestuse“ tõttu vallandatavate nimekirja suures enamuses käitise vanemad töölised, kes on töötanud käitises kuni 38 a., s. o. jätnud oma nooruse ja elurõõmu käitise müüride vahele, ja nüüd tasuks sellele on sunnitud minema värava taha. Käitises maksetakse küll ka pensioni, kuid see ei võimalda kuidagi äraelamist, ka mitte vähenõudlikemalegi raugale, vaid on ennemini Kr. 5—10 näol n.-n. nõõri-rahaga.

Lõpuks tänu Tööliskoja kaasabil töölisanõukogu poolt astunud sammudele vabariigi valitsuse juures suudeti tööliste vallandamine esialgu ära hoida.

Käitise vanad töölised ootavad igatse-des vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustuse maksmahakkamist. Tööliste arvates peaks see praegu täiesti võimalik olema.

Käitises teatud osa tagavarade vabaksandmisel on osutunud töö jätkamine võimalikuks 4—5 kuuks.

Käitise juhatus oma teguviisiga on tööliskonnas tekitanud tõsist pahameelt. Eriti aga endise direktori poeg, kes omab meistri aukraadi ja igasugu lubaduste mittetäitmisega püüab tekitada rahulematust.

Töölised kavatsevad oma üldkogu koosoleku pidada 29. või 31. oktoobril 1939. a. kino „Ars'i“ ruumes, kus tuleb ka valimisele töölisanemate valimiskomisjon ja on päevakorras uute töölisanemate kandidaatide ülesseadmine.

Tööliste arv käitises on praegu umbes 1300.

Lihahespordi töölised nõuavad üüride alandamist.

A.-s. „Lihahespordi“ Lasnamäe ja Kopli käitiste tööliste üldkogu ühine koosolek peeti „Tööliseteatris“, millest võttis osa üle saja töölise. Koosolekut juhatas töölisanõukogu esimees R. Leinat. Tööliskoja peasekretär L. Metslang kõneles majanduslikest päevaküsimust.

Koosolekule oli ilmunud a.-s. „Lihahespordi“ juhatus terves koosseisus esotsas peadirektori Käbiniga, kes esines pikema aruandega käitiste olukorrast. Aruandest selgus, et käitis töötab täie koormatusega edasi. Ettevõtte juhatuse poolt võetakse kaalumisele terve rida kavatsusi tööliskonna olukorra parandamiseks. Kõigile ettevõtte teenistuses olevatele töölistele tahetakse hakata maksuma perekonnaabiraha.

Töölisanõukogu tegevusest esitas ülevaate töölisanõukogu liige Leinat.

Päevakorras olevas palgaküsimuses taotleb tööliskond palgaolude parandamist läbirääkimiste teel.

Pealeselle võeti koosolekul vastu resolutsioonid, milledes nõuti üüride alandamist seadusandlikul teel ja tööliskonna ostujõu säilitamist. Väljarändavate sakslaste kapitale ei tuleks lubada välja vedada, kuna need on kogutud Eestis ja peaksid jääma Eestisse.

„Orto“ tööliste koosolekult.

„Orto“ tööliste üldkogu koosolekul esines dir. Kuusk aruandega käitise olukorrast, millest selgus, et käitis töötab senise koormatusega edasi. Kui ühel alal peaks materjalist puudus tulema, siis suurendatakse tegevust teisel alal, nii et käitise töömaht jääks endiseks. Töölisanem Allese andis aru tegevusest, mille järele seati üles uued töölisanema kandidaadid ja valiti valimiskomisjon.

Koosolekul kõneles Tööliskoja peasekretär L. Metslang.

A.-s. A. Brandmanni tööliste koosolekult.

A.-s. A. Brandmanni tööliste üldkogu koosolekust võttis osa 88 töölit. Töölisanema B. Sürje aruande järgi on töölisanõukogu töolistega ja tööandjatega olnud hea läbisäämine. Töökaitseeadustest pole üleastumisi olnud. Tööandja poolt lubatakse tööstus üle viia uutesse ruumidesse tuleva aasta esimese poole jooksul. Käitis on tellimistega varustatud küllaldaselt ja töökoormatuse vähenemist ei ole karta.

Käitise juhatusel on päevakorral tööliste palkade tõstmine. Et asja kiirendada, võeti

koosolekul vastu resolutsioon, milles soovitakse palgatõstmist 12% võrra. Tööliskoogule tehti ülesandeks samme astuda, et palgatõstmise teostataks kiirendatud korras.

Käitises seni otsesest palgakärpimist pole olnud. Tehnilistel põhjustel on karamellipakkijate teenistus veidi langenud.

Koosolekul valiti viieliikmeline valimiskomisjon ja seati üles uue tööliskoogu kandidaadid.

„Are“ töölised kannatavad materjalipuuduse pärast.

„Are“ raadiotehase töölise üldkogu koosolekul selgus, et käitise töölise olukord on halvenenud materjali nappuse pärast. Töölise tulevik töömahu säilitamise mõttes on ebaselge. Hiljuti olid töölepingud üles öeldud 12 töölisele, kuid hiljem olid vallandamised tühistatud.

Koosolekul valiti uue tööliskoogu valimiseks valimiskomisjon ja tööliskoogu kandidaadid. Koosolekule resolutsiooni esitamise vallandamiste ja palgatingimuste kohta keelas politsei ära.

Narvast

Kreenholmi töölise võit Riigikohtus.

Viimase Kreenholmi töölise töötüli puhul, kus T. L. komisjoni otsusega tõsteti kõikide päeva- ja tükitöölise palgu 6% võrra. Jätis käitise direktori milgi põhjusel kuduinate tariifidele komisjoni poolt määratud % juure panemata.

4. okt. s. a. oli tähendatud asi Riigikohtus arutusele. Riigikohus mõistis tööliskoogu noolt nõutud 6% lisatasu välja. Nüüd tuleb Kreenholmi käitise juhatusel kuduinate nende tööde eest tagantjärele maksa 6% 9 kuu eest, alates 1. jaanuarist 1939. a.

Kreenholmis pole ka töölisanemate tasu õiglaselt maksetud. Nimelt pole töölisanemate tasu hulka arvatud perekonnaabiraha. Käitise direktori poolt seletati tööliskoogule, et perekonnaabiraha maksetakse töölisele käitise juhatuse heast tahtmisest. Tööliskoogu leidis aga, et perekonnaabiraha on töölepingusse sisse kantud ja seetõttu peab seda ka töölisanema tasu hulka arvama. 7. jsk. tööinspektor ja vanem tööinspektor olid samal arvamisel ja teatasid Kreenholmi direktorile, et tööliskoogu nõudmine tuleb täita. Nüüd on käitise direktori poolt tehtud korraldus perekonnaabiraha töölisanema tasu hulka arvamiseks. Tööliskoogu nõuab, et tasu maksetaks tagantjärele, alates 11. nov. 1931. a., kõikidele töölisanematele, kes olid selle aja jaoks tööliskoogu liikmed ja perekonnaabiraha saajad.

Lahendamisel on Kreenholmis veel palgalise puhkeaja tasu küsimus, mille lõpptulemus arvatavasti lähemal ajal selgub.

Kreenholmi tööliskoogu valimistel esines 30 kandidaati. Kandidaatide rohkuse tõttu jagunesid valijate hääled ja valituks osutus üks töölisanem, V. Mölder. 11. ja 12. okt. toimusid järelvalimised. Järelvalimistel pääsid tööliskoogukokku järgmised töölised: A. Treiberg, A. Põlts, A. Vinkel, V.

Grafov, V. Kütt, O. Põlts, V. Jääger, A. Savi ja G. Raamat. Käesoleval aastal on Kreenholmi tööliskoogu 10-liikmeline. Uusi liikmeid tuli nõukogusse 3. Need on O. Põlts, A. Savi ja G. Raamat.

Kreenholmi töölise üldkoosolekul 17. sept. s. a. võeti vastu resolutsioon, kus otsustati esineda palganõudmisega, et kõigile päeva- ja tunnitöölisele tõstetaks palgalisa 5 senti tunnis.

Tööliskoogu käitise direktoriga kokkulepet ei saanud, samuti ei annud inspektori vaheltsobitus mingeid tulemusi ja asi läks töölise lahendamise komisjoni.

Narva Linavabrikust.

Pühapäeval, 8. okt., peeti Narva Linavabriku töölise üldkoosolek.

Koosolekust võttis osa 716 töölise.

Koosolekut juhatas N. A. Mann, protokolliis A. Vellmann.

Pärast kõnelejate ettekannete ärakuulamist asuti kohe tähtsaima pävakorrapunkti, palgalisa, nõudmise juure. Sõnavõtt oli elav. Lõpuks jäädgi tööliskoogu poolt esitatud ettepaneku juure: nõuda kõigile töölisele tunnis palgalisa 10 senti.

Hääletusel leidis see ettepanek üksmeelset pooldamist.

Käitises üleskerkinud küsimuste all selgus tööliskoogu ettekandest, et käitise ühe osakonna juhataja suhtes on ilmsiks tulnud inetu lugu. Nimelt on see osakonna juhataja talle alluvaid töölise juba kauemat aega püüdnud mõjutada altkäemaksude võtmisega, lubades sel juhul tükitööd, kus rohkem teenib.

Võeti vastu resolutsioon:

Nimetatud osakonna juhataja vallandatagu otsekohe üldkoosoleku nõudel käitise teenistusest. Kui käitise juhatus ei arvesta üldkoosoleku nõudmist, siis tööliskoogu pöörduge seaduslikus korras vastavate valitsusasutuste poole, et teha sellest vastav järeldus, kaitsta ja ialule seada Eesti töölise au.

Koosolekul kõneles Tööliskoja esindaja A. Offenbach.

A. T.

Narva Kalevist.

Narva Kalevi käitise töölise üldkoosolek neeti 24. okt. Koosolekul seati üles uue tööliskoogu liikmete kandidaadid ja valiti valimiskomisjon.

Koosoleku pävakorras oli ka Tööliskoja nõuniku A. Renningi kõne: „Tööliskonna väevamured ja töölisanema ülesanded“. Kuid koosoleku päeval teatati tööliskoogule politseivõimude poolt, et koosoleku pävakorras peab A. Renningi kõne ära jääma ja neale selle ka koosolekul algatatud küsimused.

Tartust

Estonia villa- ja riidevabrikus Tartus jätkub tööd vähimalt paariks kuuks. Käitis töötab 5—5½ päeva nädalas. Töölise on käitises 94, palgaga: lihttöölised — mehed 25, naised 18 ja oskustöölised — mehed 45, naised 33 senti tund.

Töölisanema tegevust püütakse takistada

otseselt kui ka kaudselt. Töölisvanema ettepanekud ei leia täitmist. Tükitööd töötavale vanemale antakse halvem töö, nii et ta teenib 50% vähem kui normaalselt.

Töölisi vallandatakse käitisest ükshaaval — selleks, et töölisvanem ei saaks vallandamiste suhtes anda näpunäiteid.

Kaevandustest

Eesti Kiviõli põlevkivitööstus töötab täie koormatusega. Vajaliste abimaterjalidega, mis seni tulid peamiselt välismaalt, käitis on varustatud kolmeks kuuks. Käitise tooteid hakatakse rohkem kohandama siseturu nõudele. Töölisi on 1476 palgaga keskmiselt: lihttöölised — mehed 34,2, naised 23,3 senti; oskustöölised — mehed 62,7 snt. tund. Juuni-augustis on käitise juure tulnud 312 ja töölt lahkunud 328 töölisi. Käitises on olnud individuaalseid töötasu alandamisi, n.-ü. töölise trahvimisi, kusjuures tööliselt mõnesuguse eksamuse puhul võetakse maha tunnitastust mõned sendid, peamiselt 2 senti. Kuna säärase trahvirahade malgast kinnipidamiseks ei ole mingit seaduslikku alust, siis on töölisnõukogu astunud samme selle „trahvimise“ lõpetamiseks.

Käitis on hakanud tööliste müüma ehituskruunte hinnaga 13 snt. ruutmeeter, kusjuures ostuhind tasutakse 15 aasta jooksul. Rahulolematust tööliste seas on tekitanud mõned ostu-müügilepingu punktid, mis on töölistele vastuvõetamatud.

Viivikonna kaevanduse töölisnõukogu volitusi laiendati valdade liitmise tõttu hiljuti ka E. Ölikonsortsiumi õlivabrikule Türsamäel, kus seni töödandja vastuseisumise tõttu töölisnõukogu põlnud valitud. Töölisnõukogule asjaajamiseks ruumi andmisest õlivabriku juure ütles käitise juhataja ära, sellest hoolimata, et kaevanduse ja õlivabriku vahet on 10 km ja 900 käitise töölisest töötab õlivabrikus 600 töölisi, kelledega vastava ruumi puudumisel sidemepidamine osutub nõukogul väga raskeks. Ka on keeldutud nõukogule andmeid andmast käitise olukorra kohta.

E. Ö. Viivikonna kaevanduses kaevurid töötavad tükitöö alusel, kusjuures talvekuudel maksetakse 2 snt. kantmeetrit rohkem kui suvekuudel. Käesoleva aasta sügisel kaevurite teenistus langes seoses vagunite vähesusega. Töölisnõukogu soovivaldusele, et talvised tööhinnad pandaks maksuma alates 1. okt. s. a. vastati: „Tööhindu me tõsta ei saa, kuid võime osa töölisi vallandada ja järelejäädud võivad siis vallandatute tööd ära tehes rohkem teenida!“

Käesoleva aasta kevadel nõukogu nõudis tööliste kasutada oleva sauna ja pesuruumi suurendamist ning remonteerimist. Sauna remonteerimine kestis kogu suve ja selle tulemuseks oli, et kahest dušikraanist üks maha võeti, olgugi et kaevurid eriti suvel duširuumi vajavad, kuna nende töö on küllalt tolmu- ja porine.

Käitises on ilmnunud teisigi väärnähtusi.

A/s. „Kütte-Jõud“ käitises töötab 265 töölisi. Keskmine palk meestel on 50 snt. ja naistel 10 snt. tund. Käitis seisib 10. juunist 17. juulini.

Ubja kaevanduses on töölisi praegu 480, 89 mees- ja 22 naistöölist on vallandatud, sest a.-s. P.-Kunda ostab E. E. Põlevkivitööstuselt III sordi põlevkivi, mis on odavam oma kaevanduse toodangust. Käitises annab tunda ka lõhkeaine puudus. Palgad on keskmiselt: meestel kr. 3.44 ja naistel kr. 2.08 päevas.

Sindist

SINDI TÖÖLISTE KOOSOLEK.

19. okt. toimus Sindi tekstiilvabrikute tööliste üldkoosolek. Töölisnõukogu tegevusaruande esitas nõukogu esimees E. Saar, millest selgus, et vabriku valitsuse teadaande kohaselt on karta, et käitis hakkab töötama 3 päeva nädalas.

Koosolekul kõneles Töölistkoja nõunik A. Renning majanduslikust olukorrast. Võeti vastu resolutsioonid, milles nõuti:

1) et Eesti rahva töö arvel sakslaste kapitalid ei läheks Eestile kaduma ning et nendega oleks talitatud nii nagu sakslased ise talitsid juudi kapitalidega, ja et vähimalt suurem osa oleks sakslastelt ära võetud ning jäetud Eesti riigi kätte.

2) et praegusel ajal, kus tööliskonda ähvardab tööpuudus, lõpeks igasugune tööpinge tõstmine ja seega töökäte vajaduse vähendamine tööstuses. Tööpuuduse ärahoidmiseks peab riigivõim pingutama kogu oma jõu ja selleks sihikindlalt rakendama majandusliku tõusu ajal kogutud reservide, eriti aga sakslastelt äravõetavad kapitalid. Tööliste vallandamine ilma riigivõimu loata olgu keelatud;

3) et vanadele töölistele oleksid viivitamatult kindlustatud pensionid seaduseandlikus korras ja et oleks maksuma pandud vanaduse ning invaliidsuse vastu kindlustus. Praegune aeg ei luba, et vastavad riigivõimu lubadused jääksid endiselt paberile;

4) et tööliskonnal oleks võimalus vabalt ja takistamatult kasutada oma seaduslikke õigusi olukorra parandamiseks ja praeguste raskuste võitmiseks. Tööliste kutseühingud olgu niisama vabad nagu vabrikantide ühingud. Tööliste hooldamisel olgu lõpp. Kesklit antagu viivitamatult tööliste kätte tagasi, et töölisel saaksid oma asja vabalt juhtida.

Koosolekul seati üles kandidaadid uue töölisnõukogu valimiseks.

Raudteelt

5. liini jaoskonna tööliste koosolekult.

22. oktoobril s. a. toimus Valgas Raudteedetalituse Ehitusameti 5. liini jaoskonna tööliste üldkoosolek. Töölisnõukogu tegevusaruande esitas töölisnõukogu esimees K. Saar. Töölisnõukogu on astunud samme liivrite immutustehase töölistele sauna ehitamiseks ning samade tööliste paigutamiseks tööde vahetaval tööle teistesse piirkondadesse. On läinud korda immutustehase töölistele muretseta nahkkindad ja -põlled ning on avaldatud nõuet arstliku esmaabikabi soetamiseks immutustehasesse. Mõnel juhul on töölisnõukogu poolt lahendatud tööliste puhkuste küsimusi,

hoolitsetud lähetusrahade õiglaselt maksmise eest ja on suudetud vältida tööliste vallandamisi. Raudteetöölise kutsealaliste päevaküsimuste üle kõneles koosolekul Tööliskoja liige A. Saul. Kõneleja tutvustas koosolijaid kutsühingute ümberkorraldamisega liinitöölisi puudutavas osas, mille järgi luuakse kohalikud kutsühingud, mis siis moodustavad ülemaalselt liidu. Selgitamist leidsid veel kütteliiprite müümisega, varustuse väljaandmisega, raudtee vabade maa-alade jaotamisega, tööliste puhkuste võimaldamisega jne. seoses olevad küsimused.

Töölinnõukogu valimiste teostamiseks valiti valimiskomisjon koosseisus H. Ennok, K. Saar ja J. Lukksepp.

Koosolekul avaldati nõuet palkade tõstmiseks ja palgalise puhkeaja seaduse laiendamiseks kõikidele raudtee päevatöölisele.

Raudteedetalituse Ehitusameti 6. liini jaoskonna

tööliste üldkogu koosolek peeti Tallinnas 1. oktoobril s. a. Koosolekut juhatas J. Kivistik. Töölinnõukogu tegevusaruande esitas töölise esimees A. Saul. Töölinnõukogu on astunud samme osal päevatöölistel saamata jäänud jõulupühade lisatasu kättesaamiseks, mitmel juhul töölise vallandamise ärahoidmiseks, raudtee vabade maa-alade õiglaselt teenijate vahel ärajootamiseks, töörongides üle normaalse töötanud töölisele ületunnitasa maksmiseks jne. Samuti on võtnud töölisekogu aktiivselt osa kõigist suurematest töölisnõukogu üritustest, koosolekutest ja konverentsidest. Palga- ja puhkeaja-küsimuste üle kõneles töölise liige J. Viirsalu, mille kohta võeti koosolekul vastu otsused, milledes nõuti liinitöölise palkade tõstmist ja palgalise puhkeaja seaduse laiendamist. Uue töölisekogu valimiste läbiviimiseks valiti koosolekul 3-likmeline valimiskomisjon.

*

Rdt.-talit. 6. liini jaoskonna töölisekogu valimised toimusid 16. ja 17. oktoobril s. a. Saadud häälte järjekorras valiti töölisekogu: Arved Saul (Tööliskoja liige), Johannes Viirsalu (end.) ja Johannes Kivistik (uus). Kandidaatideks jäid J. Roosaar, H. Kalmus ja J. Jürna.

Töölinnõukogu valimised 1. liini jaoskonnas.

Rdt.-talituse Ehitusameti 1. liini jaoskonnas töölisekogu valimised (järelvalimised) olid 16., 17. ja 18. oktoobril s. a.

Valimised toimusid pineva võistluse tähe all. Valituks osutusid saadud häälte järjekorras J. Raavel, E. Peterson, V. Viik, R. Einard ja J. Rand.

Mitmesugust

Sakslaste kapitalid jäägu rahvale.

Läti ajakirjanduse seisukoht.

Üheks põnevamaks küsimuseks praegu on sakslaste väljarändamine Balti riikidest. Kuna nende käes on suur osa nende maade varanduslikke varasid, huvitab laiemaid hulki loo-

Mujalt

O/ü. „Ühendus“ transportkäitises Kuresaares töötab 34 töölise palgaga kr. 45.— kuni kr. 120.— kuus. Tööliste palku on vähendatud kuupalga kilomeetri alusele üleviimisega, s. o. päevane läbisõidu norm on 210 km, arvestamata päeva pikkust.

Käitises rikutakse peaaegu kõiki töökaitseseadusi ja määrusi, mille kõrvaldamiseks on kohale kutsutud tööinspektor.

Kehra tselluloositestaste

tööliste üldkogu koosolek peeti 17. okt. s. a., millest võttis osa üle 100 töölise. Juhatajaks valiti ühel häälte Lehari ja protokollijaks Saar ning Raudsalu.

Töölinnõukogu esimees K. Barsepp esines aruandega töölisekogu tegevusest, andes üksikasjalise ülevaate poolleliolevast tööstusest: 21. juulil otsustas üldkogu koosolek nõuda palkade tõstmist keskmiselt 20%. Kuna seda nõudmist pole seni täies ulatuses rahuldatud, vaid on ainult juhatase enda äranägemise järgi osaliselt palku reguleeritud, siis on töölisekogu palunud tööinspektori vahendust, jättes ühtlasi edaspidiste korralduste tegemise üldkogule.

Järgnevalt esines seletusega tehaste juhataja E. Toonekurg, kes väitis, et alates 21. juulist kuni 16. oktoobrini s. a. on palku tõstetud kahel korral, kusjuures on reguleeritud palganorme tööliste individuaalsete võimete ja üksikute tööliikide järgi. Naistööliste palgad on viidud 18 sendil 22 sendile tunnis ja 16. oktoobrist alates on tõstetud kõik 30-sendilised tunnipalgad 2 sendi võrra. Kokku on palku tõstetud 1—5 sendini tunnis 207 töölisel ja 2—5 krooni võrra kuus 10 kuupalgalisel. Palga tõstmisest on ilma jäänud 121 töölise, kellest 8 on kuupalgalised ja ülejäänud saavad 35—50 senti tunnis. Osa neist kasutab soodustusi korteri ja valgustuse näol. On otsustatud hakata maksma lasteabi- raha igalt alla 16-a. lapselt 1 sent tehtud normaaltöötunni kohta.

Läbirääkimistel tööline Jõgi tegi ettepaneku töötüli lõpetamiseks. Kinnisel hääletusel sai ettepanek poolt 78 häält ja vastu 54. Seega otsustati loobuda varem esitatud palganõudmisest, jäädes lootma, et olukorra paranes tehaste juhatus ise võimaluste piires vastu tuleb.

Järgnevalt seati üles töölisekogu liikmete kandidaadid ja valiti valimisi korraldav komisjon.

Tööliskoja esindaja instr. H. Isküll kõneles töölisnõukogu päevaküsimustest ja ühistegevusest.

mulikult küsimus, kas need varad võetakse kaasa ning seega vähendatakse Balti riikide majanduslikku jõukust.

Nagu selgub, vaadatakse Lätis asjadele hoopis teravama pilguga kui meil. Nii kirjutab läti leht „Brīva Zeme“ küsimuse kohta järgmist:

„Meie ei taha ütelda, et sakslased oma 700-aastaselt viibimisajal meie maal pole midagi teinud. Seda nad tegid oma tööga, ja oma tööjõu võtavad nad nüüd välismaale kaasa. Peab aga tähendama, et siia tulles pole sakslased midagi kaasa toonud. Kõik, mis neile kuulub, on võetud meie, lätlaste, maalt. Seda nad ei tohi kaasa võtta, see peab siia jääma. Eesti valitsus saavutas Saksamaaga kokkuleppe; kuid arveteõendamise kord jäi lahiseks. Meie nii talitada ei saa. On vähe ütelda, et maksebilanss ja rahvamajandus ei tohi kannatada. Need on tühjad sõnad, millele võivad sisu anda vaid arveteõendamise konkreetset tingimused. Vastasel korral võib see arveteõendamine kujuneda raskeks koormaks ja koguni ohtlikuks nähteks meie majanduses. Neile ohtlikele nähetele peame seepärast kohe tõmbama piiri. Saksa valitsuse poolt esitatud nõuete kohaselt peaksime sakslaste poolt jäetavate varanduste eest maksma suure osaga meie ekspordist. Teoreetiliselt see kõlab vahest hästi, kuid tegelikult pole asi nii. Millega meie peame siis tasuma oma sissevedu? Mitte meie ei ole ümberasustamise algatajad, vaid sakslased ise. Seepärast oleks loomulik, et nemad võtaksid enda kanda osa, ja nimelt suurema osa, väljarändamisega seotud ohvritest. Meie ei taha eitada, et Läti jäetav sakslaste varandus peab saama hinnatud ning et selle eest peab maksma tasu. Kuid küsimuse all on selle kulu suurus.“

Need seisukohad tunduvad ka eesti rahvale endastmõistetavalt õigetena. Kuid meil valitseb tähtsamate küsimuste ümber piinlik vaikus ning rahval pole ülevaadet, kui kõrget hinda peab ta tasuma oma vanadele isandatele varanduste eest, mis on kogutud tema töövaeva arvel.

KRULLI TÖÖLISVANEMA ETTEHEITED TÖÖLISKOJALE.

Krulli käitise tööliste üldkogu koosolekul esines töölisvanem E. Kauer arvustava kõnega tööliskoja aadressil. Kuna see sündis koja vaimiste eelses õhkkonnas, siis ei ole „Tööliskoja Teataja“ toimetusel praegu tahtmist üles soojendada vanu vaidlusi ja tülisid.

Kas on tööliskoda kunagi eitanud kutseühingute vajadust või propageeris ta kutseühingulist organiseerimist, selle üle võivad otsustada „Tööliskoja Teataja“ lugejad ise. Kuid üks väide Kaueri kõnest, nagu see kõne on fikseeritud üldkogu protokollis, vajab siiski õendamist. Kauer ütles nimelt: „...Nii näe-

me töölisvanemaid lippamas ühe vabrikukse tagant teise taha, et saada koha pealt vajalikke andmeid, need peaksid aga leiduma tööliskojas“. See etteheide tundub täieliku arusaamatusena. Tööliskoda saab oma andmeid just töölisvanematelt ja töölisnõukogudelt ja annab neid kasutada omalt poolt töölisvanematele, töölisnõukogudele ja kutseühingutele. Kui aga mõned töölisnõukogud — nagu viimasel ajal Krulli oma — kojale andmeid ei esita, siis ei saa koda siin midagi parata. Muidugi võib koda kasutada ka ametliku statistika andmeid, ja seda ta ka teeb, valmistades vajaduse korral vastavaid kokkuvõtteid töölisvanematele, töölisnõukogudele ja kutseühingutele. Seega jääb täiesti mõistmatuks, mida tahtis E. Kauer ütelda ülaltoodud lausega.

RASKUSI KUTSEÜHINGUTE TEGEVUSES.

Sisekaitse ülema otsusega on suletud Kaevandustöölise Ühingu kõigi osakondadega. Ühe teise sisekaitse ülema otsusega on tagandatud Eesti Tekstiiltöölise Ühingu juhatus terves koosseisus ja asemele on määratud töölisliikumises tundmatud isikud. Kutseühingute uute põhikirjade registreerimine, mis pidi lõppema 1. oktoobriks, venib kutseühingutest olenematu põhjustel. Seega kestab ebanormaalne olukord Kesklüüds, ilma et oleks näha, millal võib saabuda selle ammulumine lopp.

Sakslaste kapitalid trükiteöstuses.

Nagu igas tööstusharus, nii ka trükiteostuses on paigutatud saksa soost kodanike kapital. Sakslaste ümberasustamisega tulevad need kapitalid paratamatult ümberkorraldamisele. Siiski pole sakslaste kapitali osatähtsus trükiteostuses mitte nii suur kui mõnes muus tööstusharus — nagu näit. paberi- ja vööritööstuses jne.

Suurimaks saksa käitiseks trükiteostuses võiks nimetada Eestimaa A/S. trükikoda, kus trükiti ka iga päev ilmuv „Revalsche Zeitung“. Sakslaste äraminekuja jääb see leht 1. novembrist seisma, samuti kaovad vähemad trükiteod, mida telliti ligi 5.000-lise sakslastepeere poolt Tallinnas. See asetab muidugi trükikoja tuleviku küsimusmärgi alla, ja kui tõmmatakse tagasi veel sakslaste kapitalid, siis võib trükikoda likvideeruda ja suurendada tööpuudust trükiteostuses. Saksa kapitale on ka „Hansas“, Hörschelmanni trükikojas jm. On siiski lootusi, et Trükiteosturite Ühingu kaudu suudetaks siin luua mõningaid ümberkorraldusi. Paratamatu aga on, et väikesed trükikojad, kus saksa kapital nende edaspidisest tegevusest pole enam huvitatud, likvideeruvad.

Enamus trükiteostuse kapitale on siiski eestlaste käes, ja seega umbes 80% trükiteostuse kapitale sakslaste äraminek ei puuduta.

SISU: 1) 10 aastat Soome kutseühingute kesklüüti. 2) Töölisvanemate vallandamine tööliste töölepingu seaduse alusel. 3) Töövõtjate kohaliku kutseühingute liidu põhikiri. 4) Töölisklass ja õiguslik kord. L. Johanson. 5) Töölisklass uutest olukordades. 6) Riigikohus ja Töötlilide Lahendamise Komisjoni otsuste lähtmine. I. R. 7) Tööliskoja uus koosseis. 8) Alaealiste mõjust tööliseibkondade elamisoludele. R. Villem. 9) Tööliste nõudmised praeguses olukorras. 10) Tallinna töölisvanemate koosolek. 11) Ülevaade Tööliskoja tegevusest. 12) Käitise elu. 13) Mitmesugust. 14) Välismaalt.

Tegev toimetaja: *Lui Metslang*, vastutav toimetaja: *Anatol Renning*, väljaandja: Tööliskoda.

Ilmunud 30. oktoobril 1939. a.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk 2. 1939.